

Universita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra dějin a didaktiky dějepisu

Bakalářská práce

**PROCES S HUDEBNÍ SKUPINOU „THE
PLASTIC PEOPLE OF THE UNIVERSE“
A VZNIK CHARTY 77**

**THE LAWSUIT WITH THE MUSIC GROUP "THE PLASTIC PEOPLE
OF THE UNIVERSE" AND CREATION OF CHARTER 77**

Nikola Kleinová

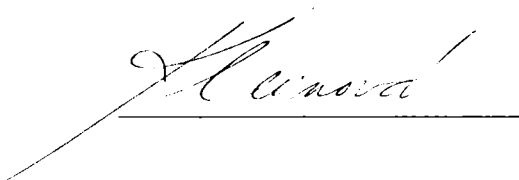
Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Lubor Václavů

Praha 2010

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci „Proces s hudební skupinou The Plastic People of the Universe a vznik Charty 77“ jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých pramenů a literatury na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 4. dubna 2010

Klára

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala svému vedoucímu bakalářské práce PhDr. Luborovi Václavů za jeho připomínky a návrhy.

Úvod	5
1. Hudební skupina The Primitives Group jako předchůdce The Plastic People of the Universe	8
2. Vznik a počátky působení The Plastic People of the Universe (do konce roku 1969)	10
3. Členové The Plastic People of the Universe v letech 1968 – 1976 a manažer skupiny Ivan Jirous.....	16
4. Česká undergroundová scéna na počátku normalizace	24
5. Tvorba Plastic People of the Universe v 70. letech	
5.1. Konec působení pod Pražským kulturním střediskem	27
5.2. Tvorba Plastic People of the Universe po ukončení spolupráce s Pražským kulturním střediskem.....	29
6. Zatčení hudebníků skupin Plastic People a DG 307 a jejich přátel.....	39
7. Proces s členy Plastic People v roce 1976.....	44
8. Vznik Charty 77	51
Závěr.....	57
Seznam použitých zkratk	59
Použitá prameny a literatura.....	60
Přílohy	
1. Jmenný seznam hudebníků a lidí okolo Plastic People od roku 1968 do roku 1988.....	64
2. Žádost o zaslání informací k osobě Svatopluka Karáska z 22. července 1976 a sdělení správy Sboru národní bezpečnosti hlavního města Prahy a Středočeského kraje ze dne 4. srpna 1976.....	66
3. Dopis Zdeňka Mlynáře státním orgánům ze dne 8. září 1976	69
4. úryvek ze záznamu soudního přelíčení s I. Jirousem a spol.....	74
5. Prohlášení Charty 77 z 1. ledna 1977.....	77
Anotace; klíčová slova.....	81
Summary; keywords	82

Úvod

Období „normalizace“ je pro náš národ nesmazatelnou zkušeností a dosud nedávnou minulostí, a tudíž i neoddělitelnou součástí naší současnosti. Téma, kterému se ve své práci věnuji a jež spadá do tohoto temného období, je nesmírně významnou kapitolou našich dějin, protože je důkazem toho, že v dobách pro náš národ nejčernějších existovali lidé, kteří nade všechno postavili boj za to, v co věřili. Tito lidé svojí odvahou a odhodlaností dokázali mnoho a zaslouží si nejhlubší obdiv. Vznik Charty 77, která je přímým důsledkem hrdinství těchto lidí, považuji za klíčový krok v zápase o respektování lidských práv v Československu.

Příběh rockové kapely The Plastic People of the Universe (dále PP), který začal na podzim roku 1968, kdy bylo zřejmé, že demokratizační tendence skončily, nebyl řadovým příběhem. Osobně pokládám část skupiny včetně jejího uměleckého vedoucího a později manažera Ivana Jirouse za obdivuhodné osobnosti, o nichž je třeba vědět. Činnost těchto lidí, kteří žili svojí hudbou, do níž vkládali své pocity, znamenala od počátku vzhledem k tomu, že žili v totalitním státě, značné riziko. A represe vůči Plastic People dle očekávání brzy přišly. Nejprve byli režimem šikanováni a v roce 1976 pronásledování vyvrcholilo jejich zatčením v podstatě za zpívání písní na soukromých oslavách... Stalo se ale něco, co nikdo (a zejména ne establishment) nepředpokládal. Ze společnosti, jejíž drtivá většina už rezignovala, vzešli lidé plně odhodlaní postavit se za ně. Byli si totiž vědomi toho, že souzení hudebníci *se ničím neprovinili*. Tak vzniklo společenství lidí, kteří měli v úmyslu zasazovat se o dodržování lidských práv v Československu. Vznik nezávislé občanské iniciativy zvané Charta 77 znamenal počátek boje proti bezpráví a byl prvním krůčkem ke vzniku občanské společnosti.

Mým záměrem bylo nastínit zrod a vývoj pro tehdejší Československo dosud nevídaného typu kapely a její nesnadnou pozici v podmínkách nastupující „normalizace“. Pokusila jsem se ukázat, jak představitelé undergroundu prostřednictvím hudby oslovovali lidi a poskytovali jim únik ze

stereotypů jejich životů ve společnosti zničujícího útlaku. Osud kapely tohoto specifického směru v době nastupujícího „normalizačního“ procesu musel být zákonitě tragický, ale odsouzení hudebníků bylo skutečně šokující. Paradoxně díky němu, se ale daly do pohybu neočekávané události.

Práce má zachytit, jaké podněty ke vzniku Charty 77 v totalitním státě vedly a jak Charta 77 spojila lidi, kteří by se za normálních okolností pravděpodobně nedali dohromady. Charta tímto dokázala, že potřeba zasadit se o respektování lidských práv je pro všechny její zakladatele nejelementárnější potřebou.

Prameny ke své práci jsem našla v archivu Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR, v Archivu bezpečnostních složek Ústavu pro studium totalitních režimů či ve fondech Národní knihovny. Soustředila jsem se zejména na záznam ze soudního přelíčení v září 1976, na vyšetřovací spisy, na dokumentaci související se vznikem Charty apod. Některé materiály týkající se ku příkladu Jirouse, Karáska, Brabence, Zajíčka, Hlavsy a dalších byly bývalou Státní bezpečností bohužel skartovány. Přínosnými shledávám i seriál „Bigbít“ a dokumentární pořady „21 mluvčích Charty“ a „Plastici zpátky v podzemí“ odvysílané na programu ČT 2. Nepodařilo se mi však sehnat film „Plastic People of the Universe – příběh kapely, která proti své vůli měnila dějiny“, jenž byl českou televizí odvysílán v roce 2002. Užitečnými se ukázaly i některé internetové servery seriózně se zabývající obdobím od roku 1945 do roku 1989, kupříkladu stránky Ústavu pro studium totalitních režimů či oficiální stránky skupiny The Plastic People of the Universe. K dispozici jsou různé stručné přehledy historie skupiny, například Historie The Plastic People of the Universe v datech Jaroslava Riedla aj. Velice jsem ocenila „Hnědou knihu“ o procesech s českým undergroundem, která je přístupná na webových stránkách Petra Cibulky. Důležitý pro mě byl i poslech nahrávek Plastiků, který dal mému vnímání této problematiky další rozměr, neboť hudební projev PP dokáže vyjádřit něco, co nelze verbálním či psaným projevem sdělit. Kromě odborné literatury jsem čerpala také z autentických vzpomínek Ivana Jirouse, Milana Hlavsy a Pavla Zajíčka, které mi umožnily hlouběji nahlédnout do pocitů, které prožívali od počátku svého působení ve skupině až do svého odsouzení.

Současně jsem ve své práci zohlednila publikaci Jiřího Odvárky, který některé Hlavsovy výroky vehementně popírá a „uvádí na pravou míru“.

Seznam všech použitých pramenů a literatury je uveden na konci této práce. Téma práce jsem rozčlenila do osmi kapitol. První kapitola se zmiňuje o „The Primitives Group“, průkopnících českého undergroundu. V dalších částech mapuji vznik a příběh samotné kapely The Plastic People of the Universe až k zatčení a odsouzení jejích členů (procesu je věnována samostatná kapitola). Kapitola, v níž se pokouším stručně přiblížit jednotlivé hudebníky, obsahuje převážně pouze základní fakta, která jsem kompilovala z většího počtu zdrojů (uvedeny v seznamu literatury na konci práce). Z praktických důvodů zde proto neodkazuji na konkrétní zdroje. V jednom úseku práce stručně upozorňuji na to, jak vypadala naše undergroundová scéna na počátku takzvané normalizace. Poslední kapitola pojednává o realizaci myšlenky vytvoření občanské iniciativy Charty 77 a jejích ambicích.

1. *The Primitives Group* jako předchůdce *The Plastic People of the Universe*

Hudební skupina *The Primitives Group* vznikla na jaře 1967 v Praze. Jejím klíčovým představitelem byl zpěvák a basový kytarista Pavel Pešta. Složení skupiny bylo značně proměnlivé, členy byli například Ivan Hajniš a Josef Janíček, pozdější kapelník *The Plastic People*. Manažerem této skupiny byl Evžen Fiala. *The Primitives Group* se 21. prosince 1967 účastnila prvního československého beatového festivalu v Lucerně. Skupina čerpala z repertoáru amerických avantgardních skupin *The Mothers of Invention*, *The Fugs* a *The Doors*. Skrze *Primitives* se v Praze poprvé objevuje – zatím nevědomě a ne pod tímto názvem – fenomén undergroundu.¹ Zatímco na Západě byla cílem undergroundové tvorby destrukce establishmentu, u nás se zpočátku jednalo spíše o „paralelní kulturu“ neuznávající hierarchii hodnot většinové společnosti. „Paralelní kultura“ usilovala především o to, aby lidé pochopili, že poměry, ve kterých žijí, lze změnit.²

„Underground je skutečně jen slovo bez konkrétnějšího významu, nálepka, kterou si zlomyslníci, motající se kolem skupin, vymysleli, aby se snáze domluvili. [...]“³

Skupina byla pověstná pořádáním komponovaných „svátků“ („Fisch feast“ či „Bird feast“), při nichž jako vůbec první kapela u nás využívala výtvarné prvky, světelné efekty, ohně a další vizuální mimohudební prostředky a to nejen na scéně, ale i v publiku. Současně využívala tématického promítání. To vše mělo umocnit hudební zážitek diváka. Psychedelic sound, na kterou se *The Primitives* orientovali, je hudba, která má pomocí těchto doprovodných efektů cíleně vyvolávat zvláštní stav aktivace celé osobnosti. Usiluje o osvobození se od okolního světa a ponoření se do vlastního nitra.⁴

Spory, které skupinu začaly brzo sužovat, vyvrcholily odchodem Pavla Pešty ke skupině *Komety*, čímž se *The Primitives Group* ocitla v krizi. Přesto

¹ I. Jirous, Zpráva o třetím českém hudebním obrození, viz: Pohledy zevnitř. Česká undergroundová kultura ve svědectvích, dokumentech a interpretacích, 2008, s. 12.

² J. Kabala, Zpráva z českého hudebního podzemí, *Svědectví*, roč. 13, č. 51, s. 586.

³ Gejzír aneb z podzemí hudba vyhřezlá, *Melodie*, 1969, č. 5, s. 146.

⁴ I. Jirous, Zpráva o třetím českém hudebním obrození, viz: Pohledy zevnitř. Česká undergroundová kultura ve svědectvích, dokumentech a interpretacích, 2008, s. 13.

se v prosinci 1968 ještě zúčastnila II. beatového festivalu v Lucerně. O půl roku později, v květnu 1969, když The Primitives Group zanikla, již pět měsíců účinkovali The Plastic People of the Universe.

The Undertakers

Břevnovská kapela The Undertakers⁵ vznikla v roce 1964. V její první sestavě působili Jiří Odvárka (kytara), Jiří Zikán (kytara), Jan Hocák (baskytara), Josef Randák (bicí), Luděk Brož (klavír a klávesy) a Michal Jernek, pozdější člen Plastic People, který byl frontmanem a zpěvákem kapely. The Undertakers byli místní skupinou OV ČSM a velmi rychle se v Břevnově stali uznávanou a oblíbenou kapelou. Po celou dobu své existence hrála skupina s výjimkou dvou vystoupení a jednoho výjezdu do Polska v Praze⁶, zejména pak v hospodě Na Ořechovce, kde později pravidelně vystupovali také Plastic People of the Universe. The Undertakers byli bigbitovou kapelou a zpívali zásadně v angličtině. V létě 1966 se „zlatá sestava“ The Undertakers rozpadla (zůstali pouze J. Odvárka a L. Brož) a přišlo několik nových členů, mezi nimiž byl i bubeník Pavel Zeman⁷, rovněž pozdější člen Plastiků. V roce 1967 se složení kapely opět mírně obměnilo, kapela přibrala Milana Hlavsu, který se o rok později stal spoluzakladatelem The Plastic People of the Universe. The Undertakers v roce 1967 přišli o svoje pravidelné sobotní koncerty Na Ořechovce a v novém složení se mezi narůstající konkurencí prosazovali už jen obtížně. V roce 1968 činnost kapely definitivně skončila, poslední zkoušku měli „Funebráci“ 20. srpna 1968⁸...

⁵ V překladu do češtiny doslova jako „funebráci“ - „členové pohřební dechovky“.

⁶ J. Odvárka, Auvajs, Mejlo, 2003, s. 169

⁷ Tamtéž, s. 153.

⁸ Tamtéž, s. 167.

2. Vznik a počátky působení *The Plastic People of the Universe* (do konce roku 1969)

Založení kapely *The Plastic People of the Universe* iniciovali Milan Hlavsa a Jiří Štěvich. Ti na jaře 1968, po rozpadu skupiny *Vagabunds*, kde účinkovali, uvažovali o založení nové kapely. Hlavsa zkontaktoval bývalého člena kapely *The Undertakers*, Michala Jerneka. Tomu se více psychedelické kapely zalíbila a domluvili se na spolupráci. Čtvrtým členem byl Josef Brabec, bubeník, který se do skupiny dostal prostřednictvím Štěvicha. Skupina *The Plastic People of the Universe* oficiálně vznikla v září roku 1968.⁹

Během prvních zkoušek členové skupiny řešili, jak se bude jejich nové seskupení jmenovat. Jako první nápad vznikl název Hlavsa's Fire Factory („Hlavsova ohnivá továrna“). Tento návrh se ale neprosadil, jelikož Hlavsa se toho dne nedostavil na zkoušku a ostatní odmítli, aby skupina nesla jeho jméno. Dalším návrhem byl název *New Electric Potatoes* („Nové elektrické brambory“), který se také objevil na prvních plakátech skupiny. Zanedlouho ale přišel M. Jernek s novým názvem „*The Plastic People*“, inspiroval ho stejnojmenný název jedné skladby od Franka Zappy. Na návrh J. Štěvicha byl název rozšířen na „*The Plastic People of the Universe*“ – „Plastičtí lidé z vesmíru“ (nad Prahou bylo tehdy údajně spatřeno UFO a hlavně: dlouhé názvy byly v té době populární). Skupina ve svých začátcích zkoušela velmi krátkou dobu v kulturním domě Řepy, poté v hospodě „Na Rychtě“ na Bílé Hoře.¹⁰

Své premiérové vystoupení měla kapela PP v hospodě Na Ořechovce v pražských Střešovicích 2. února 1969, *Plastic People* zde poté vystupovali pravidelně. Jejich premiéra byla podle vzpomínek členů skupiny velmi úspěšná a zpráva o jejich talentu se velmi rychle rozšířila. Už na druhém koncertě kapela představila svoji první vlastní skladbu – „Muž bez uší“. Již v březnu 1969 kapela vystupovala v pozměněném složení - Josefa Brabce nahradil Pavel Zeman, bývalý bubeník skupiny *The Undertakers*. Zeman tehdy Brabce nekompromisně vystěhoval před zkušebnu a od té doby byl členem skupiny.

⁹ M. Hlavsa – J. Pelc, *Bez ohňů je underground*, 1992, s. 23.

¹⁰ Tamtéž, s. 24.

Byl zkušenější a starší než Brabec a Hlavsa k této skutečnosti dodává jen to, že Brabec měl značný handicap – jelikož mu studium na učilišti znemožňovalo nosit dlouhé vlasy, byl nucen při vystoupeních nosit paruky. To ho ale v prostředí, kde největší devizou byly právě dlouhé vlasy, značně znevýhodňovalo.¹¹

Nové seskupení se začalo prosazovat v období stagnace skupiny The Primitives Group, která spolu s manažerem Evženem Fialou zamířila na soutěžní rockovou přehlídku, pražský Beat salon, kde měli Plastici vystupovat. Bylo to 11. dubna 1969, šest dní před nástupem Gustáva Husáka do funkce prvního tajemníka ústředního výboru komunistické strany Československa. The Primitives se po jejich vystoupení (hráli tři skladby od Velvet Underground a dvě vlastní) ve smíchovském F-klubu přesvědčili, že pověsti o nevidané atmosféře jejich koncertů nelhaly. Fiala s Jirousem, fascinovaní autentičností a opravdovostí jejich hudby, nabídli Plastikům spolupráci.¹² Plastic People postoupili do finále, ve kterém získali v květnu 1969 zvláštní cenu časopisu Mladý svět za tvůrčí přístup (ve finále zvítězila kapela Yatchmen).¹³

The Plastic People se hlásili k undergroundu vědomě, pojem ale zpočátku chápali doslovně jako „podzemí“¹⁴. Na pražskou scénu uvádějí skladby newyorských The Velvet Underground, Franka Zappy, Captaina Beefhearta a The Fugs. Zpočátku Plastic People zpívali, až na několik českých recitativů, výhradně anglicky.¹⁵ Na začátku své umělecké dráhy ještě tato kapela věřila, že ve světě „sametového podzemí“, kde bude jejich mocný národ žít, jim bude umožněno vzhledem k jejich apolitickému, mytologickému a zcela neangažovanému přístupu se věnovat hudbě, která dávala jejich životu smysl.¹⁶

První etapu fungování skupiny lze označit jako mytologickou či kosmogonickou, autory textů v tomto období byli Michal Jernek a Věra Jirousová.¹⁷ Jednou z charakteristických skladeb tohoto období je The Sun, kde se zpívá „Všechny hloupé mozky jsou na slunci, náš mocný národ žije

¹¹ M. Hlavsa – J. Pelc, *Bez ohňů je underground*, 1992, s. 27.

¹² I. Jirous, *Magorův zápisník*, 1997, s. 241.

¹³ J. Riedel – M. Jernek. Interview s bývalým hráčem nejstarší sestavy PPU, *Mašurkovské podzemné*, 1997, č. 25 [online], dostupné z WWW: <www.guerilla.cz>.

¹⁴ J. Kabala, Zpráva z českého hudebního podzemí, *Svědectví*, roč. 13, č. 51, s. 574.

¹⁵ I. Jirous, Zpráva o třetím českém hudebním obrození, viz: *Pohledy zevnitř. Česká undergroundová kultura ve svědectvích, dokumentech a interpretacích*, 2008, s. 19.

¹⁶ I. Jirous viz: J. Riedel, *The Plastic People of the Universe – texty*, 2001, s. 11.

¹⁷ manželka Ivana Jirouse

v sametovém podzemí“.¹⁸ Skupina Plastic People měla od počátku blízko k výtvarnému umění, což bylo dáno jednak záměrem kapelu směřovat mimo komerční prostředí, a jednak vlivem Jirousových, kteří byli historiky umění a Ságlových, kteří byli výtvarníky (Jirousova sestra Zorka Ságlová je autorkou některých plakátů Plastiků).¹⁹

Od The Primitives Group převzali Plastic People show s ohněm a jejich snahou bylo je v tomto směru předčit. Ohně na scéně obsluhovali tzv. ohňostrůjci. „Firemani“ bývali oděni v krátkých červených šatech a měli nakrátko střižené účesy. Kromě ohně jejich vystoupení doprovázely další efekty – členové skupiny měli tematicky pomalované obličejy, vystupovali v démonických kostýmech a na scéně byly na vlascích zavěšeny létající talíře o průměru větším, než jeden metr, které byly charakteristickým symbolem kapely. Mimo to byla na jevišti spousta nefunkční aparatury a červené žárovky. Při jednom vystoupení byly například nad scénou zavěšeny uzenáče a špagety, jindy byla součástí vystoupení rituální oběť slepice, cílem bylo vyvolat „řádě psychedelický“ dojem.²⁰ To vše spolu s excentrickým zjevem členů skupiny tvořilo neuvěřitelnou atmosféru. Podle slov M. Hlavsy Plastici dbali na vizuální stránku více než na hudbu.

Po jejich úspěšném vystoupení na zmiňovaném Beat salonu vyšel v Aktualitách Melodie článek Karla Knechtla, z něhož cituji: „...*Jako poslední soutěžní skupina vystoupili The Plastic People of the Universe, hrající takzvaný psychedelic sound. I tato skupina patří rozhodně k objevům. Zahráli „Universe Symphony and Melody about Plastic Doctor“ (část 1), která je kompozicí všech členů kapely. „Fáma, která skupinu předcházela, naštěstí zklamala moje očekávání. Neslyšel jsem ani trampy mlátící do kytar, ani hudební prostitutky, ale velmi solidní muzikanty, z nichž mne nejvíce zaujal velmi dobrý výkon Milana Hlavsy na baskytaru. Působivé bylo použití kombinace češtiny a angličtiny v textu. Výkon skupiny byl soustředěný, hudba byla tak koncentrovaná, že ostatní efekty nerozptylovaly pozornost posluchače, ale*

¹⁸ I. Jirous, Pravdivý příběh Plastic People of the Universe, 2008, s. 9.

¹⁹ I. Jirous, Magorův zápisník, 1997, s. 253.

²⁰ I. Jirous, Magorův zápisník, 1997, s. 244.

naopak umocňovaly hudební dojem. The Plastic People of the Universe pávem dostali cenu za hudební výkon. “²¹

Protože zájem o spolupráci s Plastic People neprojevil jenom tandem Jirous – Fiala, ale ve stejný moment i někdejší manažer Olympicu Pavel Kratochvíl, muselo dojít ke kompromisu: The Primitives Group a Jirous se měli starat o uměleckou a ideovou stránku a Kratochvíl (známý jako „Krit’o“) se měl stát jejich manažerem a nahradit tak dosavadního manažera Viléma Ryšavého.²² Beat salon, jehož první kolo PP vyhráli, přinesl o Plasticích první články v novinách a příliv fanoušků, kteří začali chodit na Ořechovku. Plastici dnes hovoří o mimořádném respektu, který k Primitives chovali ještě nějaký čas potom, co je Fiala oslovil a vyjádřil jim své uznání.

Manažer Pavel Kratochvíl Plasty dostal pod Pražské kulturní středisko (PKS), takže získali statut profesionálních hudebníků. To s sebou přineslo novou aparaturu, nástroje a velkou popularitu. Po podepsání smlouvy všichni členové skupiny přestali pracovat a několik hodin denně zkoušeli pod dohledem PKS v Kinského paláci na Staroměstském náměstí. Kratochvíl odmítal vystoupení za nízký honorář, což se nelíbilo Jirousovi a Fialovi, kteří prosazovali názor, že kapela musí především hrát. Další, čeho se po právu obávali, byla hrozba, že pod vlivem Kratochvíla budou Plastic People vtaženi do komerčního prostředí. Aby se tak nestalo, pojistili se smlouvou mezi Kratochvílem a uměleckým vedoucím skupiny Jirousem, která značně omezovala Kratochvílovy kompetence. Například mu zakazovala zveřejňovat fotografie Plastiků bez Jirousova souhlasu nebo dovoľovala Jirousovi vyjednat vystoupení zadarmo či naopak zakázat takové vystoupení, které by neprospívalo uměleckému vývoji skupiny. Důvodem, proč Kratochvíl podepsal pro něj nevýhodnou smlouvu, byla obava, že Plastici by s ním v opačném případě přestali spolupracovat. Později si „Krit’o“ stěžoval v Pražském kulturním středisku, ale po předložení této smlouvy mu tamější právník potvrdil, že nemůže dělat téměř nic.

Všichni čtyři členové tehdejšího složení PP (Hlavsa, Jernek, Štěvich a Zeman) pocházeli z pražského Břevnova a tři z nich prošli slavnou skupinou The Undertakers. Zanedlouho začal s PP na Jirousův návrh zpívat Josef

²¹ M. Hlavsa – J. Pelc, *Bez ohňů je underground*, 1992, s. 160-161.

²² I. Jirous, *Pravdivý příběh Plastic People*, 2008, s. 94.

Janíček, proti čemuž zpočátku všichni členové kromě Hlavsy protestovali. Měl se s Jiřím Štěvichem střídat ve hře na sólovou kytaru, později ale hrál na varhany. Za velmi krátkou dobu si ho však všichni členové oblíbili, hlavně Štěvich, který proti němu původně nejvíc protestoval. Janíček kapelu obohatil svými letitými zkušenostmi z jiných rockových kapel.²³ Navíc začal se skupinou pracovat bývalý člen The Primitives Group, „bedňák“ Vladimír Smetana („Hendrix“).²⁴

V tomto složení se účastnili koncertu pořádaným PKS v „Parku kultury a oddechu Julia Fučíka“ v Holešovicích. Ve „Fučíkárně“ vystoupilo několik kapel i sóloví zpěváci (například Jaroslav Hutka). Plastici tu předvedli několik nových skladeb a sklidili velké ovace, publikum bylo doslova konsternováno. Jejich repertoár měl stále ještě převážně kosmogonický charakter, hrály se například skladby Crematorium Smoke, Venus in the Furs a skladba Tropic of Cancer (Obratník Raka), věnovaná Henry Millerovi.²⁵

Na 3. července 1969 Jirous vyjednal vystoupení skupiny v klubu výtvarných umělců v Mánesu. Jeho cílem bylo dokázat významným výtvarným umělcům, které pozval, spojitost výtvarného umění s rock'n'rollovou muzikou. Skupina zahrála skladbu „Universe Symphony and Melody about Plastic Doctor“. Sedm vět skladby bylo věnováno sedmi planetám. Například v pasáži věnované Saturnu, který popisovali jako místo klidu, si všichni lehli na zem a kouřili, v části o Marsu, který byl symbolem války došlo k již zmiňovanému obětování slepice. Po tomto avantgardním výstupu vyšel v časopise Melodie článek Jana Křtitele Sýkory, který počín patřičně zkritizoval.

V den, kdy Američané poprvé přistáli na Měsíci – 20. července 1969 – následovalo další vystoupení PP ve „Fučíkárně“. Plastici při něm na počest astronautů zapálili létající talíře z laminátu, které byly dosud hlavním symbolem jejich scény. Poslední srpnový den roku 1969 Plastic People vystoupili ve Špálově galerii na Národní třídě na výstavě „Někde něco“, kterou organizoval jejich „dvorní fotograf“ Jan Ságla.²⁶

²³ I. Jirous, Magorův zápisník, 1997, s. 251.

²⁴ „Hendrix“ byl později členem skupiny DG 307.

²⁵ Hlasová nahrávka I. Jirouse, Pravdivý příběh Plastic People, 2. díl, The Plastic People of the Universe [online], dostupné z WWW: <www.plasticpeople.eu>.

²⁶ Fotografie Jana Ságla, kterou PP nazývali „Stokoruna chudých“ se objevila na přebalu jejich první desky.

V létě 1969 koncertovali Plastic People čtyřikrát v Praze²⁷, na podzim pak sedmkrát v Horoměřicích u Prahy, kde vystupovali po dobu dvou měsíců každou neděli. Dokumentarista Jan Špáta zde natočil jednu skladbu, která se měla stát součástí jeho dokumentu o Československu Země a lidé.

V Horoměřicích v prosinci 1969 přestali Platici vystupovat v očekávání, že se tam za čas brzy vrátí. To ještě kapela netušila, že za několik let nebude moci na koncertech hrát.²⁸

Nejdelší koncertní „šnúra“ Plastiků se konala v prosinci roku 1969, kdy Ivan Jirous sjednal vystoupení v Humpolci, odkud pocházel. Podařilo se domluvit i koncerty v nedalekém Havlíčkově Brodě a v Pelhřimově. Na následující den jejich manažer domluvil koncert v Karlových Varech, který se konal v secesním divadle, což bylo vzhledem k mnoha pyroefektům dost nezvyklé.

²⁷ Fiala vyjednal na léto 1969 koncert ve Švédsku, kam emigroval, PP však nedostali víza a výjezd se nekonal.

²⁸ Hlasová nahrávka I. Jirouse, Pravdivý příběh Plastic People, 2. díl, The Plastic People of the Universe [online], dostupné z WWW: <www.plasticpeople.eu>.

3. Členové Plastic People v letech 1968 – 1976 a manažer skupiny Ivan Jirous

Milan Hlavsa („Mejla“)

(6. března 1951- 5. ledna 2001)

Vyrostl na pražském Břevnově, který byl semenišťem bigbítu v Praze.²⁹ Když začínal v kapele Beggers („Žebráci“), bylo mu pouhých čtrnáct let. Asi půl roku na to vznikla kapela Glow-Worms („Světlušky“), kde rovněž účinkoval. Když kapela Glow-Worms vystoupila na přehlídce bigbítových kapel s repertoárem od Beatles, byl to totální propadák. Glow-Worms se nakonec přejmenovali na Blue Monsters. Když ale dostal Hlavsa nabídku od legendární břevnovské kapely The Undertakers, bez váhání k nim přešel.³⁰ Po půl roce ale „dostal padáka“, protože nechodil na zkoušky.

Z obavy, že Mejlovy dlouhé vlasy vrhají na rodinu bankovního úředníka špatné světlo, ho jednoho dne otec a bratr přivázali k židli a ostříhali mu dlouho pěstovanou hřívu, která symbolizovala opovržení konzumní společností. Na to se Mejla podřezal a přivolaného lékaře postřelil v převleku indiána vzduchovkou. Po tomto incidentu strávil asi tři týdny v Bohnicích.

Učil se zámečnickem, ale asi po měsíci musel kvůli dlouhým vlasům z učiliště odejít. Se Štěvichem, se kterým se znal od první třídy pokračovali na další škole, kterou museli z téhož důvodu opustit. Nakonec se šli učit řezníky (nedoučili se) a pracovali na jatkách. Poměrně brzy odešli i se Štěvichem z domova a občas přebývali u jistého „S.“, který byl členem jejich nově formující se skupiny The Vagabunds. Tato kapela měla sice solidní pověst, ve skutečnosti však nikdy nehrála. V roce 1968 pracoval (opět s Jiřím Štěvichem) na dejvické poště, kde roznášel telegramy.

Když bydlel ve Veletržní, v převleku indiána se sekyrou a stříbrným koltem za pasem občas chodil do Stromovky. Jednou byl odvezen Veřejnou bezpečností, čehož později využil při odvozech na vojnu v roce 1969, kdy v témže přestrojení doufal, že ho psychiatr shledá pro vojenskou službu nezpůsobilým. Hlavsa modrou knížku obdržel.

²⁹ M. Hlavsa – J. Pelc, *Bez ohňů je underground*, 1992, s. 9.

³⁰ V době Hlavsova příchodu už měla kapela svá nejúspěšnější léta za sebou.

V devatenácti letech spoluzaložil Plastic People, zde zpíval, hrál na basovou kytaru a po celou dobu fungování skupiny byl výhradním autorem hudby. Byl také jediným členem, který účinkoval ve všech sestavách Plastic People.

Hlavsa prošel nejrůznějšími profesemi. V období po lesní brigádě byl uklízečem v kině Veletrhy, povolání hrobníka na Malvazinkách odmítl a tak mu hrozil paragraf 203 – příživnictví, což řešil velmi svérázně. Vydávajíc se za lyžaře, cyklistu či například studenta ČVUT vždy našel vhodnou výmluvu, která ho zachránila, když měl být legitimován policií. Půl roku strávil na Moravě, kde pomáhal Františku Maxerovi s keramikou. Zde začal docházet na mše a později se nechal pokřtít (o Velikonocích v r. 1975). Jeho kmotrou byla budoucí tchyně Dana Němcová. U Dany a Jiřího Němcových Hlavsa dlouhodobě bydlel a později se oženil s jejich dcerou Janou.

Pracoval také se Zajíčkem jako kulisák v divadle E. F. Buriana. Zaměstnání však musel opustit kvůli častým pozdním příchoďům. V Divadle E. F. Buriana byl tehdy ředitelem Josef Větrovec, na kterém policie později vyžadovala na Hlavsu a Zajíčka posudky. V těchto posudcích k nim byl Větrovec shovívavý a z vlastní iniciativy také napsal posudek na Karáska, kterého znal z hradu Houska. Hlavsa později pracoval například také jako dělník či řidič. Byl souzen poté, co při hospodské hádce udeřil svého protivníka pěstí do hlavy a dostal podmínku.

Přestože byl klíčovou postavou kapely a jako jediný v ní působil od samého počátku jejího fungování, v roce 1976 souzený nebyl. Chartu podepsal v prvních vlnách Karáskovi, ale protože byl ještě trestně stíhán na svobodě, nebyl jeho podpis přijat. To se ho dotklo a později už Chartu 77 nepodepsal.

Michal Jernek

(1947? – 13. listopadu 1997)

Rovněž působil ve slavné skupině The Undertakers, byl velmi výraznou postavou poutající pozornost svým démonickým zjevem a chraplavým hlasem. Po absolvování střední všeobecně vzdělávací školy nastoupil v roce 1966 na vojnu. Po svém návratu se v roce 1968 stal jedním ze zakladatelů PP. Ve skupině Plastic People působil jako zpěvák, klarinetista a saxofonista a byl autorem prvních textů. Inicioval také založení Kroniky Plastic People. Ze

skupiny odešel v roce 1970, když se vyhroutil situace s Pražským kulturním střediskem.

Jiří Štěvich („Přemysl“)

(* r. 1950?)

Další rodák z pražského Břevnova, začínal s kapelou „Herkules“, později účinkoval s Hlavsou ve skupině Světlušky. Z učiliště, kde se připravoval na profesi elektrikáře, musel kvůli délce svých vlasů odejít, podobně jako Hlavsá. Nakonec se s Mejlou usadili na řeznickém oboru, kde s délkou vlasů nebyl problém, dva roky pak pracovali na jatkách (odsud vyplývá i jeden z názvů jejich pozdější desky Hovězí porážka). Byl jedním ze zakladatelů skupiny Plastic People, kde zpíval a hrál na kytaru. Jeho přezdívka „Přemysl“ se v kapele vžila díky jeho pověstnému hloubání nad samozřejmostmi. Kapelu opustil při rozchodu s Kratochvílem v roce 1970, posléze měl vlastní skupinu, ale po jejím rozpadu se k Plastikům v roce 1972 vrátil. V témže roce však od Plastiků podruhé odešel a založil skupinu Abraam. Později emigroval do SRN.

Josef Brabec

V kapele hrál od podzimu 1968 do března 1969 na bicí. Je posledním ze čtyř zakladatelů skupiny. V kapele neúčinkoval dlouho, vystřídal ho starší a zkušenější Pavel Zeman.

Pavel Zeman („Eman“)

(*16. července 1948)

I Zeman hrál určitou dobu v The Undertakers. Bubeníkem Plastic People byl v letech 1969 – 1972. V období po lesní brigádě dělal s Hlavsou uklízeče v kině Veletrhy. Později tvrdil, že se mu v traktoru zjevil Duch svatý. Po zadržení Plastiků v roce 1976 se šel sám udat, navzdory tomu, že se skupinou již několik let vůbec nehrál.

Josef Janíček

(*28. prosince 1947)

Vyučený automechanik začínal v kapelách The Swimmers a The Primitives Group (zde hrál od svých 19 let), v červenci 1969 se stal členem Plastic People, kde působil jako kytarista, klávesista a zpěvák, dodnes je členem skupiny.

Paul Wilson

Pochází z Kanady, vystudoval university v Torontu a v Londýně. V Československu pobýval od roku 1967, oženil se tu a živil se výukou angličtiny na jazykové škole. Součástí kapely se stal v září 1970, zpíval a hrál na kytaru. V roce 1977 byl z Československa kvůli kontaktům s „opozičními silami“ vykázán a musel se vrátit zpátky do Kanady.

Jiří Kabeš („Kába“)

(*20. března 1946)

Původně byl grafikem, do kapely přišel, ve stejné době jako Wilson, v září 1970. Zvládal hru na housle, violu, violoncello, theremin, příležitostně na kytaru a zpěv. Byl výtvarníkem a členem spolku „Pohodlí“, scházejícího se v hospodě U Bonaparta. Dodnes v Plastic People of the Universe působí.

Jan Jílek

S kapelou hrál v roce 1972 jako trumpetista.

Vratislav Brabenec

(*28. dubna 1943)

Vyrůstal v Praze, navštěvoval čtyřletou zahradnickou školu, později byl zaměstnán v tomto oboru, živil se jako zahradní architekt. Vystudoval evangelickou Komenského bohosloveckou fakultu, kde promoval v roce 1969. S Jirousem se znal od vidění z hospody U Svitáků a když ho Jirous jednou po Silvestru uslyšel hrát na zobcovou flétnu, hned ho chtěl do kapely. Přestože byl Brabencovým šálkem kávy spíše jazz než rock'n'roll, v kapele se mu hned po první zkoušce zalíbilo. Od roku 1972 tu působil jako saxofonista, zpěvák, basklarinetista i jako textař. Po čase se do tvorby pokoušel vnášet prvky improvizace, což se ve skupině nesetkalo s úspěchem, nicméně ovlivnil směr, kterým se skupina ubírala – Plastici začali hrát výhradně vlastní skladby a přiblížili se experimentální formě. Po jeho příchodu se kapela celkově stabilizovala. Byl také členem kapely DG 307 a Sen noci svatojánské band a členem Křížovnické školy čistého humoru bez vtípu.³¹

Kvalifikační komisí Pražského kulturního střediska byl označen za „jediného slušného hudebníka“ z Plastiků.

³¹ Jednalo se o společnost umělců (básníků, malířů, sochařů) a filosofů.

Ihned po návratu z vězení (v prosinci 1976) podepsal Chartu 77, aktivně se zapojil do rozšiřování dokumentů v souvislosti s Chartou a podílel se na koordinování její činnosti. V roce 1981 podal žádost o propuštění ze státního svazku s ČSSR, roku 1982 odešel do Rakouska a odtud do Kanady. V roce 1997 se natrvalo vrátil do České republiky. Dodnes v kapele působí.

Jiří Šula („Eman II“)

(*18. září 1949)

Jako bubeník hrál s Plastic People v letech 1973 – 1974. Do skupiny se dostal velmi kuriózním způsobem, když byl osloven Mejlou Hlavsou, který se ale domníval, že místo v kapele nabízí Jaroslavu Hutkovi.

Jaroslav Vožniak

(*30. října 1954)

Pochází z Prahy, jeho otec byl známým akademickým malířem. Studoval gymnázium v Radotíně, poté pracoval jako rekvizitář. Asi po roce začal studovat Vysokou školu elektrotechnickou v Praze, ale po prvním semestru školu opustil. Následně se zaučil jako promítač, v dalších letech pracoval také jako závozník a skladník. Koncem roku 1974 vystřídal bubeníka Jiřího Šulu, ze skupiny odešel v roce 1976 v souvislosti s procesem.

Pavel Zajíček

(*15. dubna 1951)

Po střední průmyslové škole studoval na ČVUT, po čtyřech semestrech ale studia zanechal. Vystřídal mnoho různých dělnických profesí (dřevorubec, umývač oken, stavební dělník, kulisák...). Psal surrealistickou poezii. Měl určité psychické problémy - od dětství trpěl různými psychickými poruchami (chorobná přecitlivělost apod.), byl třikrát hospitalizován na psychiatrické léčebně. S Plasty spolupracoval od roku 1973 jako zpěvák. S Hlavsou ho pojil velice přátelský vztah a založili spolu skupinu DG 307. Zajíček byl jejím vedoucím, textařem, zpěvákem a recitátorem. Po návratu z vězení podepsal Chartu 77. Od roku 1980 do počátku devadesátých let žil v zahraničí, především ve Švédsku a USA, do Prahy se vrátil v roce 1995.

Svatopluk Karásek

(*18. 10. 1942)

Narodil se v Praze, po maturitě (1961) absolvoval povinnou vojenskou službu a poté pracoval v kladenských dolech. V roce 1964 nastoupil na Komenského bohosloveckou fakultu, kde se poznal s Vratislavem Brabencem. Studium dokončil v roce 1968 a pracoval poté jako evangelický farář až do roku 1973, kdy mu byl odebrán státní souhlas k výkonu duchovenské služby. Až do roku 1976 byl správcem na hradě Houska, kde žil se svojí rodinou. Členem Plastic People nebyl, se skupinou však spolupracoval od roku 1973, o rok později sólově vystoupil na I. festivalu druhé kultury. Chartu podepsal v roce 1977, V roce 1980 emigroval do Rakouska, poté pobýval ve Švýcarsku. V roce 1997 se vrátil do České republiky.

Ivan Jirous („Magor“)

(*23. září 1944)

Pochází z Humpolce, kde navštěvoval základní školu a gymnázium. Byl velmi nadaným dítětem, v dětství se téměř nemusel učit. Měl však již na základní škole problémy, protože rád dával najevo své názory, které se často neshodovaly s názory učitelů. Rodiče ho pak trestali tím, že mu zakazovali knihy. Jirous navštěvoval středně všeobecně vzdělávací školu, kde vedl dramatický kroužek, řídil školní časopis a organizoval akademie, aby mohl později pokračovat ve studiích na vysoké škole. Již tehdy vynikal svými znalostmi a sečtělostí nad svými vrstevníky. Jeho úžasná paměť mu později posloužila v kriminále.³²

Na filosofickou fakultu UK v Praze, kde vystudoval dějiny umění, se dostal rok po maturitě, mezitím pracoval jako topič. Celá Jirousova rodina měla k umění blízký vztah, jeho otec maloval a hrál na klavír a jeho sestra (Zorka Ságlová) byla akademickou malířkou. Svá studia dějin umění, během nichž pracoval i jako redaktor čtrnáctidenníku Výtvarna práce, dokončil v roce 1969. Po promoci v redakci Výtvarné práce pokračoval do února 1971, kdy přestala vycházet. Zpočátku vykonával „svobodné povolání“, kdy psal různé odborné články formou smlouvy o dílo. Na přelomu 60. a 70. let se stal členem Křížovnické školy, byl také členem Svazu výtvarných umělců. V následujících

³² Nazpaměť si zapamatoval sbírku básní „Magorovy labutí písně“, kterou složil ve vězení

letech prošel nejrůznějšími profesemi, živil se například jako noční hlídač, pomocný dělník, topič, stavební dělník, zahradník, apod.

Od roku 1969 byl Jirous ambulantně léčen na psychiatrii pro poruchu osobnosti (trpěl polyformní psychopatií) a občasné depresivní stavy, pro které byl osvobozen i z vojenské služby. Od roku 1970 začíná používat svoji legendární přezdívku „Magor“.

Je právem pokládán za otce českého undergroundu, byl bezesporu jednou z nejdůležitějších postav v historii naší undergroundové kultury vůbec. Organizoval setkání skupin undergroundu a jejich příznivců.

Jeho první manželka Věra Vařilová, se níž se oženil v roce 1966, byla rovněž kunsthistorička. Manželství jim vydrželo deset let, měli spolu syna Davida. Podruhé se oženil v roce 1976 s Julianou Stritzkovou, později měli dvě dcery, Martu a Františku.

Byl vyšetřován pro nedovolené podnikání – udání přišlo nejspíše z Jihlavy či z Letovic, kde Plastici koncertovali v r. 1971 (při vyjednávání vystoupení uzavíral smlouvy o dílo). Trestní stíhání v této záležitosti však bylo zastaveno v roce 1973. Ve stejném roce byl Ivan Jirous odsouzen podle paragrafů 198 a 202 trestního zákona (hanobení rasy, národa a přesvědčení a výtržnictví) na deset měsíců nepodmíněně, když ve společnosti několika přátel zpíval na veřejnosti píseň „protistátního charakteru“. Navíc musel podstoupit ambulantní „ochranné psychiatrické léčení“. Intenzivními depresemi trpěl v roce 1974, kdy byl hospitalizován v psychiatrické léčebně a léčil se psychofarmaky.

V roce 1975 vydal v samizdatu svou první sbírku básní „Magorův ranní zpěv“, následovaly například sbírky „Mládí nevykouřené“ (vyšlo v samizdatu v letech 1975, 1979 a 1980), „Magorova mystická růže“ (vyšlo v samizdatu v r. 1981) a „Magorovy labutí písně“ (vyšlo v samizdatu v r. 1985). Tato sbírka, která vznikala ve valdickém věznění, byla propašována do exilu a vydána v roce 1989 v Londýně. Jirous za ni obdržel cenu Toma Stopparda. „Magorova summa“ (vyšla v r. 1998), která obsahuje téměř všechny Jirousovy texty z let 1975 – 1997, byla oceněna literární cenou Kniha roku 1998 v anketě Lidových novin.

V procesu v roce 1976 byl odsouzen za nevhodnou režii vystoupení a účast na nich, vulgární obsah skladeb a administrativní nedostatky

v organizování činnosti skupiny na rok a půl ztráty osobní svobody (podle paragrafů 9 a 202 trestního zákona). Chartu 77 podepsal ihned po návratu z věznění, v září 1977. Po třiceti sedmi dnech na svobodě byl za svůj proslov na vernisáži J. Laciny opět zatčen, ve vězení strávil dalších osmnáct měsíců. V letech 1973 – 1989 byl režimem odsouzen celkem pětkrát, ve vězení strávil osm a půl roku svého života.

Nedílnou součástí skupiny Plastic People byli lidé, kteří tvořili její zázemí³³. Tito lidé pomáhali s technikou, dopravou apod. a kapela by bez nich nemohla fungovat. Patřili sem například Jaroslav Kukal, Jan Ságel, Dana a Jiří Němcovi, jejichž byt v Ječné 7 v Praze se stal hlavním stanovištěm undergroundu a pro některé členy dokonce domovem.

³³ Kompletní seznam členů PP a lidí, kteří se skupinou spolupracovali v letech 1968 - 1988 v příloze č. 1.

4. Česká undergroundová scéna na počátku normalizace

Situace na počátku 70. let donutila rockové skupiny, které odmítly sklouznout k proudu pop music, k odchodu z oficiální scény. Na ní totiž skutečný rock už prakticky neexistoval. V roce 1972 navíc byly zavedeny rekvalifikační zkoušky, jejichž cílem bylo „zkvalitnit úroveň české produkce“. Rekvalifikační zkoušky se skládaly z hudební teorie, kulturně-politického přehledu, ústního pohovoru a vlastní živé přehrávky. Řízením těchto zkoušek byly pověřeny krajské národní výbory, Národní výbor hlavního města Prahy, Pragokonzert a Pražské kulturní středisko. Bez udělení rekvalifikace nemohly skupiny ani jednotlivci veřejně vystupovat. Celé toto opatření vedlo k omezení české oficiální hudební scény na interprety, kteří přesně odpovídali představám establishmentu. Mnoho rockových zpěváků a kapel nemělo problém stát se ze dne na den doprovodnou součástí komerčních popových zpěváků.³⁴ Ostatní však museli skončit, přesunout se do zahraničí nebo se uchýlit takzvaně do podzemí, jako to udělali Plastic People, kteří se v té době stali jedinou rockovou podzemní kapelou v Čechách.³⁵

Je na místě připomenout, že mezi světovou a naší undergroundovou scénou byly určitě rozdíly. Jedním z těchto rozdílů je skutečnost, že představitelé undergroundového proudu u nás obecně nepocházeli z řad umělců a intelektuálů, nýbrž převážně z dělnických profesí.³⁶

Na neoficiální československé hudební scéně existovaly na počátku normalizace vedle Plastic People i jiné undergroundové kapely.³⁷ Byla tu například skupina Aktual, která vznikla v roce 1967. Její význam spočíval především v tom, že byla první českou undergroundovou kapelou, která zpívala česky. Aktual tvořili z převážné části nehudebníci, ve své tvorbě užívali velmi netradičních hudebních nástrojů (siréna, vrtačka, motocykl apod.) a jejich texty obsahovaly řadu výkřiků, hesel či parodií.³⁸ Nejvlivnější postavou Aktuálu byl Milan Knížák (na počátku 70. let stíhán na svobodě za „poškození zájmů

³⁴ V. Lindaur – O. Konrád, Bigbit, 2001, s. 60.

³⁵ I. Jirous, Zpráva o třetím hudebním obrození, viz: Pohledy zevnitř. Česká undergroundová kultura ve svědectvích, dokumentech a interpretacích, 2008, s. 18.

³⁶ V. Lindaur – O. Konrád, Bigbit, 2001, s. 72.

³⁷ Zmiňuji se o kapelách vzniklých do roku 1975.

³⁸ V. Lindaur – O. Konrád, Bigbit, 2001, s. 72.

republiky v zahraničí“ pro vydání knihy „Zeremonien“ v cizině), který kapelu již v roce 1972 rozpustil. Knížák byl také zakladatelem tzv. happeningů.³⁹

V roce 1972 se konal happening „Keep Together“ („Držme spolu“), kterého se účastnili i Zajíček a Jirous. Právě Aktual významně ovlivnili pozdější tvorbu kapel DG 307 a Plastic People.⁴⁰

Další undergroundová kapela nesla název DG 307. Jejími zakladateli byli Pavel Zajíček, autor textů DG 307 a Milan Hlavsa, který skládal hudbu. Kapela se orientovala na experimentální tvorbu a byla poněkud syrovějšího charakteru nežli Plastic People. Tvorba skupiny DG 307 se od tvorby Plastic People výrazně lišila, byla extrémnější a nepodléhala naprosto žádným konvencím. Hudebníci používali netradiční nástroje (železný řetěz, psací stroj či tyč od vysavače) a hodně improvizovali.⁴¹ Název skupiny měl vyjadřovat diagnózu schizofrenie, avšak ve skutečnosti znamená DG 307 zkratku diagnózy přechodných situačních psychických poruch. Členy DG 307 byli Zajíček a Hlavsa, kteří tvořili pevné jádro, dalšími členy, kteří kapelou prošli, byli ku příkladu Brabenec, Kukal, Kindl, Pospíšil, Smetana a Čeleda. První koncert DG 307 se konal společně s koncertem Plastic People v Klukovicích 7. října 1973.

V roce 1972 vzniká kapela Extempore, kterou prošel pozdější bubeník PP Jiří Šula a také Jiří Štěvich. Kapela Umělá hmota, která vznikla v roce 1973, se rozštěpila na Umělou hmotu II a Umělou hmotu III (ta brzy zanikla). Někdy byla tato kapela označována za folklor undergroundu, její technické nedokonalosti byly vyváženy kvalitou a opravdovostí textů.⁴²

Kapela Sen noci svatojánské band vznikla rovněž v roce 1973 a její činnost měla spíše happeningový charakter.⁴³ Vznikla jako kapela Křižovnické školy čistého humoru bez vtipu a jejími zakladateli byli tři výtvarníci – K. Nepraš, M. Hájek a M. Čech a P. Lampl s Vráťou Brabencem. Pozoruhodný byl repertoár kapely, který se skládal z kýchů československé pop music i vážné hudby a hudebníci jej s předstíranou vážností za úžasu publika prezentovali.

³⁹ setkání umělců a diváků s inscenovaným průběhem a netradičními způsoby uměleckého vyjádření

⁴⁰ I. Jirous, Pravidivý příběh Plastic People, 2008, s.12.

⁴¹ V. Lindaur – O. Konrád, Bigbit, 2001, s. 73.

⁴² V. Lindaur – O. Konrád, Bigbit, 2001, s. 73.

⁴³ Tamtéž, s. 73.

Jirous charakterizuje Sen noci svatojánské band jako kapelu, která „...*naplňuje jednu z bytostných potřeb svobodně myslícího člověka – smysl pro humor*“⁴⁴

Součástí undergroundové scény nebyly pouze skupiny, figurovalo zde i několik sólových zpěváků, mezi něž patřili například Svatopluk Karásek či Charlie Soukup. Písně Sváti Karáska měly převážně náboženský charakter, většinou vycházely ze spirituálů v anglickém jazyce, na něž asociativně navazoval češtině. Soukup byl zase brilantním ironikem, který zpíval o hodnotách konzumní společnosti. Oba zpěváci se objevili na I. festivalu druhé kultury v září 1974.⁴⁵

Plastic People of the Universe svým významem ostatní undergroundové kapely přebili, na několik dalších desetiletí se stali pro další vývoj českého rocku inspirací a pod jejich vlivem vznikaly nové kapely.⁴⁶

⁴⁴ I. Jirous, Zpráva o třetím hudebním obrození, viz: Pohledy zevnitř. Česká undergroundová kultura ve svědectvích, dokumentech a interpretacích, 2008, s 25.

⁴⁵ I. Jirous, Zpráva o třetím českém hudebním obrození, viz: Pohledy zevnitř. Česká undergroundová kultura ve svědectvích, dokumentech a interpretacích, 2008, s. 30-31.

⁴⁶ V. Lindaur – O. Konrád, Bigbít, 2001, 73.

5. Tvorba Plastic People of the Universe v 70. letech

5.1. Konec působení pod Pražským kulturním střediskem

Se změnou poměrů, které s sebou nesla „normalizace“, se začaly komplikovat i vztahy kapely s agenturou Akord, spadající pod Pražské kulturní středisko. Kratochvíl přinášel z PKS stále horší zprávy. Hudební skupiny se měly podrobovat rekvalifikačním přehrávkám, které ověřovaly charakter jejich repertoáru. Mimo to bylo přísně kontrolováno nepohoršující vzezření hudebníků, pokud chtěli kvalifikaci získat, museli shazovat své hřívy, eliminovat texty v anglickém jazyce a měnit anglické názvy svých skupin. Další podmínkou pro získání rekvalifikace byla minimálně jedna píseň sovětského autora v repertoáru. To Plastic People rezolutně odmítli. Podle jejich slov to tehdy ještě nebyl politický postoj, ale připadalo jim absurdní měnit svůj repertoár dle vkusu komise úředníků.

Skupina byla Pražským kulturním střediskem vyzvána, aby na nástěnku Obecního domu, kde PKS sídlilo, vyvěsila svoji fotografii. Plastiky tehdy zvěčnil Jan Ságel a na jedné z fotografií figurovali všichni členové skupiny nazí. Na fotografii nebylo nic pobuřujícího, ale PKS vývěsku urychleně stáhlo. Z drobných sporů mezi manažerem skupiny, Pražským kulturním střediskem a Plastiky, však postupně vznikaly větší. První vážnější neshoda nastala, když Kratochvíl oznámil, že domluvil rozhovor a fotografování na obálku časopisu Květy. Tehdy došlo k ostré konfrontaci s Jirousem, který to zásadně odmítl. Jirous argumentoval tím, že rozhovor s časopisem typu Květy by pro Plastic People znamenal spíše újmu než-li užitek. Také prohlásil, že pokud Plastic People Květům rozhovor poskytnou, svou spolupráci ukončí. A tak se kapela rozhodla, že interview neposkytne.

Zanedlouho přišel Kratochvíl s nabídkou na roční angažmá v malajském Kuala Lumpur. Jirous měl po dobu nepřítomnosti Plastic People doma zajišťovat, aby skupina neupadla v zapomnění. Stačilo jen podepsat smlouvu, ale Plastici si vzali týdenní lhůtu na rozmyšlenou. I přes důrazné varování se druhý den jeli poradit s Jirousem, který byl zcela proti. Na jejich obhajobu, že

by si touto cestou alespoň vydělali na kvalitní aparaturu, namítl, že pokud odjedou, neexistuje šance, že budou pokračovat v cestě, kterou právě jdou. Pro Jirouse to byl poslední impuls k tomu, aby jednal. Už delší dobu bylo zřejmé, že skupinu musí opustit buď on nebo Kratochvíl, další kooperace těchto dvou názorově zcela rozdílných lidí nebyla možná. Svolal proto schůzi celé kapely do Riegrových sadů, účastníci se jí i Ságlovi, kteří byli nezanedbatelnou součástí týmu Plastic People. Jelikož Jirous funkci manažera zprvu vykonávat nechtěl, jako na potenciálního manažera pomýšlel na Jana Jirásku, který zprostředkoval uplynulé koncerty v Humpolci. Jirous tedy vyložil karty na stůl - pokud Plastici nepřestanou spolupracovat s Kratochvílem, odejde. Na Kratochvílovu stranu se přiklonili Jernek a Štěvich. Hlavsa a Janíček byli odhodláni spolupracovat s Jirousem a Zeman si ponechal čas na rozmyšlenou, nakonec se rozhodl pro Jirouse.

Poté, co Plastic People v květnu 1970 ztratili profesionální statut, přišli i o aparaturu.⁴⁷ Byli bez nástrojů i bez prostředků, pouze Janíčkoví ještě zůstala kytara s aparaturou. Jejich nový manažer Jan Jirásek⁴⁸ pracoval v Humpolci v lese a z toho vyplynul návrh, že si skupina vydělá na novou aparaturu na lesní brigádě. A tak se z Hlavsy, Zemana a Janíčka stali dřevorubci. Přebývali ve staré lesní pískovně v maringotce a ve stanech. Jenže jejich pracovní morálka byla nevalná, téměř žádné peníze, které vydělali na aparaturu, jim nezbyly a navíc se vyhrotila situace ve skupině, jejíž příčinou byla údajná Janíčková lenost, která doháněla Hlavsu a Zemana k šílenství. Vzájemná averze, která panovala mezi Hlavsou a Janíčkem, oslabovala skupinu po několika následujících letech. Lesní brigádu vzdal jako první Hlavsa, později Janíček. Zeman odjel pokračovat v povolání dřevorubce na Šumavu.

⁴⁷ PP v následujících letech neměli stálou zkušebnu, nacvičovali například v bytech svých přátel apod.

⁴⁸ Jirásek se skutečným manažerem nikdy nestal, již po několika týdnech se této funkce automaticky chopil Ivan Jirous.

5.2. Tvorba Plastic People of the Universe po ukončení spolupráce s Pražským kulturním střediskem

Protože Plastic People na počátku 70. let odmítli ustoupit režimu, pykali za to dlouhá léta. Nejprve ztratili statut profesionální skupiny, později byli obětí šikany ze strany policie a nakonec uvěznění.⁴⁹

Koncerty v první polovině 70. let se podle Jirouse odehrávaly v pozoruhodné atmosféře, která dávala tušit, že se pomalu, ale jistě vytrácí i poslední náznaky svobody z konce šedesátých let. Na počátku této etapy se ještě divocí příznivci PP pravidelně scházeli v hospodě U Malvaze. Na nějakou dobu Plastic People na koncertech přestali využívat svých legendárních kostýmů a vizuálních efektů, což bylo dáno dílem nedostatkem prostředků a dílem skutečností, že se skupina pohybovala na hranici legality⁵⁰ (později se však ke scénické koncepci svých koncertů vrátili). V souvislosti s touto skutečností opustili opouštějí mytologická témata.⁵¹

Rok 1970

Etapa lesní brigády nebyla bezcenná, kapela totiž dostala nabídku pravidelně vystupovat na čajích ve Skále nedaleko Humpolce („čaje“ byly v podstatě jakési taneční zábavy), čímž si na novou aparaturu nakonec skutečně vydělala. Tato vystoupení pořádal místní Socialistický svaz mládeže (SSM), pod nímž působila skupina The Strangers, která se do SSM začlenila, aby mohla dále pokračovat ve své tvorbě. Kolem The Strangers fungoval Fan klub, který byl samostatnou organizací a právě jeho vedoucí Jaroslav Klapka nabídl Plastikům tyto sobotní koncerty. Lidé kolem The Strangers byli vesměs Jirousovi přátelé z Humpolce. Pro Plasty nebyl v tomto období fakt, že vystupují na akcích pořádaných SSM, nepřijatelný. Tato organizace zatím ještě neměla takový charakter jako v pozdějším období a Plastic People tak pod hlavičkou SSM budou hrát ještě mnohokrát.⁵²

⁴⁹ Jejich vězněním však persekuce proti nim neskončila, po propuštění na svobodu byli opět pronásledováni, někteří se proto rozhodli emigrovat.

⁵⁰ I. Jirous, *Magorův zápisník*, 1997, s. 279.

⁵¹ I. Jirous, září 1997, cit. J. Riedel, *Plastic People of the Universe – texty*, 2001, s. 11.

⁵² I. Jirous, *Pravdivý příběh Plastic People*, 2008, s. 101 – 102.

Pro letní sezónu roku 1970 si tehdy pouze tříčlenná kapela ve složení Hlavsa, Zeman a Janíček dala název The Lumberjacks („Dřevorubci“). Zpráva o čajích ve Skále se brzy rozšířila po celém kraji. Sjížděli se sem fanoušci z Humpolce, Havlíčkova Brodu i vzdálenějšího okolí a také příznivci pražští. The Lumberjacks se, jakožto jediná humpolecká kapela, zúčastnili rockové soutěže v Pelhřimově, kde vyhráli všechny první ceny. Toto vítězství členy povzbudilo a znovu stmelilo dohromady.

Poté, co kapelu definitivně opustil Jernek⁵³, začal s Plasty hrát Kanadčan Paul Wilson, kterého Jirous poznal v roce 1969. Wilson již před tím překládal vlastní tvorbu Plasty do angličtiny (Gibbonovy syny, Gnor's Life aj.) a pohyboval se v okruhu kapely. Pro Plasty znamenal velkou posilu: naučili se lépe ovládat angličtinu a zásluhou Wilsonových kontaktů získala kapela podporu v Křížovnické škole. Wilsonovo působení v kapele se později stalo zámkou pro jeho vyhoštění z Československa. Ve stejnou dobu se stal členem PP i Jernekův kamarád, introvertní houslista Jiří Kabeš, kterého Jirous jakožto houslistu zpočátku rázně odmítal.

První vystoupení s dvěma novými členy se uskutečnilo 27. října 1970 v Suché u Nejdku, v klubovně mládeže „Crush- Club“. Situace byla poměrně komplikovaná, protože bubeník Zeman žil stále na Šumavě a se skupinou se měl sejít až před koncertem. Tehdy Plasty zkoušeli v bytě a postrádali technické vybavení, což se značně promítalo na hudební kvalitě. Hlavsa se z těchto důvodů pokoušel koncert různými způsoby oddálit, nakonec ale členové kapely vystoupili. V Suché u Nejdku vystupovala i Knížáková kapela Aktual z Mariánských Lázní, díky níž si Plastic People uvědomili, jak důležité je zpívat česky (několik málo českých textů, které Plastic People měli, bylo kombinováno s angličtinou).

Rok 1971

Koncert PP 10. února 1971 ve smíchovském F-Clubu byl poctou Andy Warholovi. Jirous ho zahájil „přednáškou“ o Warholovi, pop-artu a The Velvet Underground. Tento večer hráli PP výhradně tvorbu „Velvetů“. O dva týdny později, 26. února 1971, se konal očekávaný a dlouho dopředu vyprodaný

⁵³ Přestože se nejdříve rozhodl stejně jako Štěvich pro spolupráci s Kratochvílem, skupinu PP oficiálně opustil až po několika měsících.

koncert Plastiků ve smíchovském M.F.C.. Jako hosty si pozvali skupinu Aktual, pro níž to bylo v Praze premiérové vystoupení. Knížákova kapela pojala svůj výstup jako happening, při němž se například objevila elektrická vrtačka jako hudební nástroj či člen skupiny štípající přímo na podiu dříví, které následně skončilo v publiku.

V únoru roku 1971 PP vystoupili také na maturitním plese čakovického gymnázia v Praze, v březnu pak na maturitním plese břevnovského gymnázia. Oba plesy se konaly v Kulturním domě Dopravních podniků a zvěsti o vystoupení Plastiků se rychle rozšířily, což znamenalo účast jejich příznivců a tudíž i značný dopad na atmosféru plesů. Na obou plesech zasahovala policie a druhý ples předčasně ukončila asi dvě hodiny před plánovaným koncem.

Mezi dubnem a červencem 1971 skupina koncertovala na několika místech mimo Prahu: v Suché u Karlových Varů, v Ledči nad Sázavou a ve Skále u Humpolce. V září téhož roku měli Plastici nepřilíš povedené vystoupení v Jihlavě. Tato podívaná, kam přijelo asi sto lidí z Prahy, se uskutečnila v provizorní dřevěné stavbě s nedobrou akustikou. Kromě obvyklého repertoáru (The Fugs a The Velvet Underground) zahráli Plastici i skladbu od Rolling Stones – na počest údajně zesnulého Micka Jaggera. Do konce roku 1971 se Plastici objevili ještě na koncertech v Letovicích, Zbraslavi u Kunštátu, Blansku, Slivenci a Želechovicích.

Rok 1972

Dalším plesem, na kterém Plastici koncertovali, byl maturitní ples střední ekonomické školy v Písku 31. března 1972. Toto vystoupení vyjednal jeden z maturantů. Do Písku přijel i Michal Jernek, který vystoupení uváděl. Plastici tehdy hráli v pozměněném složení, Hlavsa měl otravu krve v ruce a nesměl s ní hýbat, proto mohl zastávat pouze zpěv a klavifon. Na basovou kytaru tedy hráli střídavě Štěvich a Janíček. Nový člen, Jan Jílek, hrál na trubku. Na tomto koncertě se zpívalo pouze anglicky. Plastici se měli střídat s dechovkou, ale na scénu se podruhé k velké nevoli studentů už nevrátili, neboť ředitel školy další produkci zakázal. Poté, co byl skupině vyplacen honorář 2000 Kčs a po incidentu s tamějšími hasiči, byla kapela z kulturního domu vykázána. Právě toto vystoupení v Písku se později stalo součástí

obvinění z výtržnictví, kvůli vulgárním výrazům v textech.⁵⁴ Po Písku následovala vystoupení v květnu roku 1972 v Praze 6 „Na Zavadilce“ a 24. června 1972 ve Zruči nad Sázavou. Po koncertě ve Zruči vyšel o PP první negativní článek. Pod titulkem „Slušné vždy přivítáme“ se tamější funkcionář rozhořčoval nad skutečností, že do Zruče přijeli „vlasatci z Prahy“.⁵⁵

Další vystoupení Jirous dojednal s jistým Maruškou, který byl ve výboru Socialistického svazu mládeže v „ČKD – Polovodiče Krč“. Koncert se konal 29. června 1972 v Praze na Pankráci. Zde se Jirous poprvé setkal s Pavlem Zajíčkem, který se později stal členem skupiny. Na koncertě byl i Hlavsův blízký kamarád a známá postava pražského podzemí Tomáš Pohl („Kvašňák“), který v úvodu koncertu za doprovodu Mejlovy basové kytary, Wilsonových bubnů a Emanových bicí tahal z vaničky donešeného kapra. Nebyla to podívaná pro slabší povahy. Poprvé převažovala vlastní tvorba Plastiků⁵⁶, hrály se například skladby „Tanec Skřítků“ či „Symfonie rybiho muže“. Ačkoliv samotný koncert proběhl hladce, došlo zde ke konfliktu pomocníka Veřejné bezpečnosti s dvěma návštěvníky koncertu a následně byli přivoláni policisté, kteří vůči Jirousovi bezdůvodně použili násilí. Přítomný dav hlasitě protestoval a stále těsněji obklopoval příslušníky Veřejné bezpečnosti. Ve vzduchu bylo obrovské napětí, Jirous si uvědomoval, že konflikt návštěvníků koncertu s VB by mohl znamenat faktický zánik skupiny. Situaci se podařilo zachránit poté, co Jirous dav usilovně prosil, aby zachoval chladnou hlavu. Na stanici se příslušníci VB k zadrženému Jirousovi nechovali o nic lépe. Zanedlouho dorazili na služebnu svědci události, kterými byli Věra Jirousová, Jiří Němec, Jaroslav Kořán a Marie Saudková. Mezitím dojeli na Hlavní správu v Bartolomějské Helena Pospíšilová, Paul Wilson a Zemanova přítelkyně Jindra Ovčárová, kteří vylíčili, jak situace proběhla ve skutečnosti (pomocník VB byl v podnapilém stavu a původcem konfliktu nebyl Jirous, nýbrž jeden ze stálých příznivců PP – jistý Heřmanský). Poté následoval telefonát někoho z místního národního výboru (MNV), po němž byli všichni zadrženi propuštěni. Požadavek na krevní zkoušku, která by dosvědčila alkohol v krvi pomocníka

⁵⁴ I. Jirous, *Pravdivý příběh Plastic People*, 2008, s. 109.

⁵⁵ „Slušné vždy přivítáme“, cit. M. Hlavsa – J. Pelc, *Bez ohňů je underground*, 1992, s. 70.

⁵⁶ I. Jirous, *Pravdivý příběh Plastic People*, 2008, s. 118.

VB zůstal nevyslyšen. Následující den Jirousovi obvodní lékař diagnostikoval otřes mozku.

Právě na tomto koncertě byl poprvé přítomen Egon Bondy, který se letmo znal s Jirousem. Pro Egona Bondyho to byl jeho první rockový koncert a výkonem Plastiků byl nadšen. Pronesl tehdy tato slova: „Bylo to fantastické, bylo to nádherné a ti krásní lidé okolo. Ale stejně jsem přesvědčen, že ještě šťastnější by byli, kdyby mohli poslouchat básně Egona Bondyho“.⁵⁷ Tak vznikla myšlenka zhudebnění textů Egona Bondyho, muže, který tehdy předčítal své básně v divadélku Orfeus.⁵⁸ Jeho básně se staly hlavním podkladem pro další tvorbu Plastic People, kteří zhudebňovali básně z jeho rané i současné tvorby. Za všechny jmenujme některé z nich: „Francovka“, „Mandarín“, „Prší, prší“ aj. V tomto období se také podařilo – velice úspěšně – zhudebnit báseň Jiřího Koláře „Růže a mrtví“.

Po tomto koncertě se radikálně změnilo složení kapely: ze skupiny odešel bubeník Pavel Zeman, kterého nahradil Jiří Šula, na konci roku 1972 kapelu už podruhé opustil Jiří Štěvich, který založil vlastní kapelu Abraam. Kvůli studijním důvodům kapela přišla i o Jiřího Jílka, jehož nahradil Vratislav Brabenec, který ovládal hru na saxofon. Posledním členem, který odešel z časových důvodů, byl Paul Wilson. Po těchto změnách vypadalo složení kapely následovně: Josef Janíček – nový vedoucí kapely, Milan Hlavsa, Jiří Kabeš, Jiří Šula a Vratislav Brabenec. Manažerem Plastiků zůstal Ivan „Magor“ Jirous.

Rok 1973

Na happeningu Keep Together se Jirous znovu setkal se Zajíčkem, který ho seznámil s Ivo Pospíšilem a vznikl tak nápad, že by Plastici mohli zkoušet v hospodě v Klukovicích, kterou vedla Pospíšilova matka. Nějaký čas také Plastici zkoušeli u Bondyho, kde se připravovali na kvalifikační zkoušky PKS.

Plánované úterní koncerty v Zelenči u Prahy v sále místního Sokola byly dva dny před uskutečněním prvního z nich zrušeny radou místního národního výboru. V novém hlasování, které proběhlo na nátlak OV KSČ, bylo

⁵⁷ M. Hlavsa – J. Pelc, *Bez ohňů je underground*, 1992, s. 75.

⁵⁸ Egon Bondy (občanským jménem Zbyněk Fišer) psal o nejhlubnějších záležitostech člověka, zabýval se nejrůznějšími tématy a v jeho poezii neexistovalo tabuizované téma.

ze třiceti hlasujících proti konání koncertů dvacet osm členů. Přestože se Plastici pokoušeli své příznivce informovat o zrušení koncertu, v Zelenči se tehdy sešlo mnoho zklamaných fanoušků. Jirous plánoval, že vedle koncertů se budou v Zelenči konat i autorské večery básníků. Tímto bylo však s jeho plány skoncováno a navíc byl den po zamítnutí koncertů předvolán k výslechu kvůli nedovolenému podnikání.

Kvalifikační zkoušky proběhly v květnu 1973, v komisi byl tehdy například vedoucí hudební skupiny Olympic Petr Janda. Plastici vystoupili se zhudebněnou písní Jiří Koláře „Růže a mrtví“ a s jednou instrumentální skladbou. Verdikt poroty byl zprvu kladný, ale asi po dvou týdnech přišel dopis se zamítavou odpovědí. Důvodem neudělení přehrávek byl údajně morbidní charakter písní a potenciální negativní vliv na společnost⁵⁹.

Bez udělení přehrávek kapely neměly právo veřejně vystupovat, a tak manažer Jirous navrhl, že se koncert Plastiků bude konat při příležitosti svatby Marie a Charlieho Soukupových („Soukup’s Wedding“) 26. června 1973 na pronajatém parníku Vyšehrad. Bylo sem pozváno 465 hostů, ostatním byl přístup kvůli kapacitě odepřen. Zájem o místo na parníku byl však takový, že vstup museli kontrolovat pořadatelé, kteří vetřelce vyskakující na parník sráželi do vody. Nakonec se přetíženému parníku od Palackého mostu podařilo vyjet. Hned zpočátku ovšem nastal zásadní problém, když se zjistilo, že agregát na palubě není s to utáhnout aparaturu. V tomto směru akci postihla neskutečná souhra nešťastných náhod – generátor, který kapela přivezla nefungoval, tyristorový měnič shořel a u naftového zařízení vyrábějícího elektřinu shořely dva ze tří článků. Parník se tedy musel vrátit, do přístaviště byl natažen kabel a PP mohli začít s koncertem, během něhož byl promítán fantastický horor a diapozitivy ze Ságlovy produkce. Po pěti skladbách (Francovka, NF 811, Bellerina, Boredom a Jaro, léto, podzim, zima) byl však koncert náhle ukončen, když byl vypnut proud. Na tomto koncertě byli přítomni i příslušníci VB, nenašli však žádnou záminku, která by jim dovolovala zasáhnout. Právě na Soukupově svatbě se Plastici poprvé setkali se Svatoplukem Karáskem.

Novým zřizovatelem koncertů Plastic People se stala Organizace československého svazu požární ochrany Černolice. První koncert pod

⁵⁹I. Jirous, *Pravdivý příběh Plastic People*, 2008, s. 129.

Černolicemi s titulem „Aj obešel já polí pět“ se konal 8. července 1973 v Klukovicích. Vystoupení proběhlo v duchu tvorby Ladislava Klímy, Plastici opět nadchli originální scénou. Byli hustě ověnčeni pavučinami a než začali hrát, stáli na jevišti v naprostém tichu a tmě několik minut.

Den před koncertem v Klukovicích, 30. července 1973 byl Jirous zatčen, když byl s několika přáteli majorem StB v penzi slyšen zpívat sokolskou píseň, v jejíž poupravené verzi se objevuje „...zahnat Rusy, vrahy...“. Jirous byl odsouzen na deset měsíců, v té době místo něj produkci Plastiků koordinovala Dana Němcová.

Další koncert v Klukovicích se konal 7. října 1973 a poprvé tu vystoupila kapela DG 307. Po tomto koncertě následovala odmlka, Hlavsa i Zajíček byli dlouhodobě mimo Prahu a také se čekalo na propuštění manažera Jirouse z vězení. Když začali Plastici znovu hrát, jejich novou zkušebnou se stal statek na Zlatém kopci nedaleko Prahy, který patřil Brabencovým přátelům. V jejich repertoáru už převažovala Bondyho tvorba a v tomto období začala kapela zhudebňovat také texty Františka Pánka. Plastic People se připravovali na koncert ve Veleni, který se měl konat pod SSM 1. prosince 1973. Právě tento koncert byl na více než dvacet let jejich posledním veřejným vystoupením. Koncert měl titul „Do lesíčka na čekanou“, Plastici při úvodní skladbě „Svačina“ pili pivo a krájeli špek mezi dovezenými pařezy, Zajíček navíc ve zlatém skafandru.⁶⁰

Rok 1974

30. března 1974 se konal koncert v Rudolfově u Českých Budějovic (toto městečko bylo téměř součástí Budějovic), kde kromě Plastiků měly vystoupit i kapely DG 307 a Adept. Koncert navštívil také Milan Knížák. Krátce po zahájení koncertu (stačila vystoupit pouze kapela Adept), který navštívily podle nejspolehlivějších odhadů až dva tisíce lidí, přijela policie a kapely se musely sbalit. Navzdory zcela poklidnému průběhu koncertu byli všichni návštěvníci důrazně vyzváni, aby se rozešli, Budějovice měli opustit do dvaceti hodin. Zasahovaly pohotovostní oddíly ministerstva vnitra se psy, policisté do lidí najížděli vozy a fyzicky na ně útočili. Jednalo se o nejbrutálnější zákrok od

⁶⁰ Po tomto koncertě přesunuli zkušebnu do Radlic.

roku 1969. Ti, kteří se rozhodli opustit Budějovice přes pole, aby se tak vyhnuli organizovanému vyhoštění z města, byli zadržováni a spolu s ostatními svázeni na budějovické vlakové nádraží autobusy městské hromadné dopravy, které policie pro tento účel obsadila. Na nádraží, které bylo pod kontrolou nejen policie ale i vojsk pohraniční stráže, byli návštěvníci koncertu bez rozdílu na jejich pohlaví surově zatlačováni do podchodu, kde se nemohli schovat před ranami policejních pendreků. Útoku se nevyhnulo ani několik lidí, kteří byli na místě zcela náhodou a s koncertem neměli nic společného. Účastníci koncertu byli následně eskortováni do Prahy vlakem ve dvou speciálních vagónech, přičemž je hlídali vojáci ozbrojení samopaly.

Při této příležitosti policie zadržela celkem sto padesát lidí, desítky z nich putovaly ihned do českobudějovické vazby. Několik lidí skončilo před soudem, kde padlo mnoho absurdních obvinění a nepodmíněné tresty. „Vlasatci“, kteří byli v Českých Budějovicích, byli vylučováni ze škol⁶¹. Pozoruhodné je, že samotní členové kapely vyvázli bez úhony a bylo jim dokonce dovoleno se svojí aparaturou poměrně v klidu odjet. Všechno tedy nasvědčovalo tomu, že šlo o zátaž, jehož účelem bylo zastrašit publikum těchto kapel.⁶² Zanedlouho se konal v Českých Budějovicích soud (nikdo z PP předvolán nebyl) a po čase proběhl ještě odvolací soud, který většinu trestů zmírnil. S cílem ospravedlnit se, roznesl establishment o průběhu koncertu lživé pomluvy nejtěžšího kalibru, proti nimž se skupina těžko mohla bránit. Zásah v Budějovicích byl pro establishment v určitém směru fatální chybou – mnoho lidí si totiž tehdy uvědomilo nelidskost režimu, který prostřednictvím svého všemocného aparátu Státní bezpečnosti likviduje lidi, kteří si přijeli poslechnout pár písniček.⁶³

Po Jirousově propuštění z vězení se v malířském ateliéru Jaroslava Kadlece na Žižkově konal 2. června 1974 koncert na oslavu jeho návratu. Jirous tehdy začal připravovat i legendární I. festival druhé kultury, který se měl konat při příležitosti konání svatby Arnošta Hanibala v Postupicích u Benešova. Festival se odehrál 1. září 1974 v pronajatém sále kina a kromě Plastiků zde

⁶¹ Např. Miluše Štěvichová, „Přemkova“ sestra, která pouze prohlásila, že jde o lidi, co si přijeli poslechnout svoji oblíbenou hudbu, byla obviněna z napadení veřejného činitele podle paragrafu 158 trestního zákona a zatčena, nakonec vyvázla s podmínkou.

⁶² I. Jirous, Magorův zápisník, 1997, s. 335.

⁶³ Tamtéž, s. 335 – 336.

vystoupili DG 307, Classic rock and roll band a zpěváci Svát'a Karásek a Charlie Soukup. Událost navštívilo asi 150 návštěvníků, kteří při zpáteční cestě neunikli kontrolám Veřejné bezpečnosti, která zastavovala autobusy.

V zimě 1974 Plastici dospěli k rozhodnutí nahrát „desku“ (mělo se jednat spíše o pásky pro několik známých), což realizovali na hradě Houska. Tady panovaly polní podmínky a skupina natáčela v obrovské zimě, přesto se podařilo natočit asi patnáct písniček. Později z nich bylo vybráno deset skladeb pro album Egon Bondy's Happy Hearts Club Banned, vydané roku 1978 ve Francii.

Rok 1975

V kapele opět došlo k jistým personálním změnám, Jiřího Šulu nahradil nový bubeník Jaroslav Vožniak. Ten s Plastic People poprvé vystoupil na svatbě Kukalových v Mokropsech roku 1975. V květnu 1975 se oženil Hlavsa, který si vzal dceru Jiřího a Dany Němcových Janu. Tři týdny po svatbě následovala oslava v Kostelci u Křížku, kde vystoupila kapela DG 307. Přestože byla tato akce povolena místním národním výborem, i tady se záhy ukázala policie. Navzdory klidnému průběhu koncertu policie odvezla asi čtyřicet lidí na Ruzyň, kde byla provedena toxikologická zkouška, která u všech kontrolovaných vykazovala negativní výsledek. Jelikož policie i přes svou urputnou snahu nenašla nic, za co by mohla kohokoliv obvinít, byli všichni zadrženi do osmačtyřiceti hodin propuštěni.

V únoru 1975 Martin Jirous napsal „Zprávu o třetím českém hudební obrození“, ve které pojednává o počátcích a vývoji domácí nezávislé kultury. Tato Zpráva sloužila jako programové prohlášení české undergroundové kultury. Třetí české hudební obrození Jirous vymezuje jako období začínající přibližně roku 1973 (zde navázal na Karla Vojáka z The Primitives Group, který v minulosti definoval pojem „druhé hudební obrození“ jako dobu na konci 60. let, kdy v Československu došlo k boomu bigbeatových skupin). Zprávu o třetím českém hudebním obrození spolu s nahrávkami Plastiků Jirous prezentoval s velkým úspěchem v různých městech.

Plastici se v roce 1975 přihlásili ke kvalifikačním přehrávkám amatérských lidových hudebníků, před komisí ale opět neuspěli. To jim však

nezabránilo v tom, aby přibližně o měsíc později, 20. prosince 1975, vystoupili v Klukovicích.

Rok 1976

Při příležitosti oslavy Jirousovy svatby proběhl 21. února 1976 II. festival druhé kultury, který se konal v Bojanovicích u Prahy v sále Pohostinství Jednoty. Plastici tehdy zdaleka netušili, že to bude na dlouhou dobu jejich poslední koncert. Na oslavě bylo přibližně 300 lidí a vedle Plastic People vystoupili například Svatopluk Karásek, Charlie Soukup a Umělá hmota. O této události byl řádně informován místní národní výbor, v průběhu oslavy se dostavila hlídka VB, která shledala, že průběh oslavy je poklidný a vzdálila se. Přesto se tato oslava svatby později stala záminkou k pozatýkání členů Plastic People. Svým hudební projevem, který obsahoval některé vulgární výrazy totiž hudebníci údajně pohoršovali větší počet lidí.

V březnu 1976 se Ivan Jirous seznámil s Václavem Havlem (z jehož popudu toto setkání proběhlo). Jirous Havlovi přinesl několik nahrávek Plastiků a také Zprávu o třetím hudebním obrození. O několik dní později se začalo hromadně zatýkat...

„Přihlédnu-li k tomu, jak dlouho Plastici hráli, jaký měla jejich hudba dopad a stabilní tvůrčí úroveň, k tomu, že nikdy neudělali jediný kompromis, a kolik bylo v jejich činnosti osobní statečnosti, vychází mi, že PPU byli nejdůležitější rockovou kapelou u nás.“⁶⁴

⁶⁴ J. Riedel, cit. O. Bezr, Plastici mají sebrané spisy, *Lidové noviny*, 13.12.2002, roč. 15, č. 290, s. 24.

6. Zatčení hudebníků skupin Plastic People a DG 307 a jejich přátel

Životní postoj kapely Plastic People of the Universe by se dal vystihnout slovy Lou Reeda, který pro ně byl vzorem: „*Lidé by měli dělat hudbu tak, aby se pro ni nechali třeba i zabít. Lidé se nechávají zabít kvůli tolika jiným věcem. Tak proč ne kvůli hudbě?*“⁶⁵

Poprvé se policie začala o Plastic People zajímat na přelomu roku 1971 a 1972. Reálně však prvně zasáhla na zmiňované Soukupově svatbě na parníku Vltava v červnu 1973. Veřejná bezpečnost se od té doby pravidelně objevovala na dalších koncertech, odkud často odvážela návštěvníky koncertů k výslechům. Asi týden po Jirousově setkání s Václavem Havlem začalo hromadné zatýkání, 17. března 1976 byli zatčeni Josef Janíček, Pavel Zajíček, Milan Hlavsa, Charlie Soukup a další lidé z okruhu skupiny – Zdeněk Fišer („Pájka“), Zdeněk Vokatý („Londýn“), Karel Havelka („Kocour“), Miroslav Skalický („Skalák“) a František Stárek („Čuňas“). Následující den byli zatčeni také Svatopluk Karásek, Vratislav Brabenec a Ivan Jirous, který byl zadržen na ulici, naneštěstí s kufříkem, jehož obsahem byl rozsáhlý seznam lidí, kteří navštívili koncert v Bojanovicích.

Hlavsa a Zajíček byli zadrženi v Mařenicích, spolu s Charliem Soukupem a Janem Kindlem. Zajíček, Soukup a Kindl totiž v Mařenicích od roku 1975 přebývali v hájovně a pracovali v lese (později se sem přestěhovali i další, například Stárek). Bezpečnost zde zadržela celkem šest lidí a odvezla je pod záminkou stížností sousedů na hlasitou hudbu k výslechům (včetně Hlavsy, který tu byl na návštěvě). Tři z nich byli následující den propuštěni, Zajíček, Hlavsa a Soukup však byli převezeni do Prahy. Zde byli vyslýcháni ohledně koncertu v Bojanovicích, kde se měli údajně dopouštět výtržností. Následně byli všichni tři předáni do vazby. V ruzyňských zadržovacích celách byli někteří z Plastiků umístěni nedaleko sebe. Byli tudíž v kontaktu a Jirous mohl

⁶⁵ I. Jirous, Magorův zápisník, 1997, s. 274.

Hlavsovi doporučit advokáta JUDr. Jaroslava Sodomku. Jirous už od začátku tušil, že proces, který se chystá, bude obrovský.

V období od 20. března do 6. dubna 1976 zadržela veřejná bezpečnost další členy skupin PP a DG 307 a jejich přátele – Jaroslava Vožniaka, Jiřího Kabeše, Jana Kindla, Jaroslava Kukala, Otakara Michla („Alfréd“). Jako poslední byl 7. dubna byl zatčen Pavel Zeman, který se šel udat sám. Celkem bylo uvězněno devatenáct osob.

Již 7. dubna byl Amnesty International odeslán dopis, jenž podrobně informoval o okolnostech zadržení hudebníků a žádal tímto, aby zástupci Amnesty International prostřednictvím médií informovali svět o bezpráví páchaném v Československu. Tentýž den byla v České televizi a v Českém rozhlasu odvysílána zpráva, která měla popřít „lživé informace“, které se o pozatýkání mladých lidí objevily v západních sdělovacích prostředcích. Čs. televizí a Čs. rozhlasem byli zadržení prezentováni jako alkoholici, narkomani a příživníci. Věra Jirousová okamžitě reagovala dopisem, v němž označila tyto pořady za zkreslené a urážlivé. Následující den, 8. dubna 1976, vyšly v několika denících útočné články a rozsáhlá tisková kampaň proti PP pokračovala dál. V květnu roku 1976 vyšla ve Svědectví „Zpráva z českého hudebního podzemí“. V červnu roku 1977 byl natočen „dokument“ Atentát na kulturu, jehož cílem bylo rovněž vyvolat odpor veřejnosti k hudebníkům. Očernit skupinu PP se pokusil také populární seriál Třicet případů majora Zemana v díle Mimikry.

„Některé západní sdělovací prostředky vyjadřují nepřetržitě dojemnou péči o kulturní život v Československu. Vytrvale rozšiřují výmysly a pomluvy o tom, že jsou u nás umělci pronásledováni za své politické přesvědčení. Začátkem dubna prý bylo zatčeno dvacet „opozičních“ umělců [...].

Po bezvýsledném několikaletém preventivním výchovném působení, kdy nepomohly domluvy, opakované peněžité pokuty ani jiné tresty, byly naše bezpečnostní orgány nuceny zajistit několik mladých lidí, které jen stěží je možno vydávat za umělce: jde o nedostudované vysokoškoláky a lidi trvale se vyhýbající poctivé práci. Jejich činnost měla ke skutečnému umění daleko. [...]

Jeden z jejich souborů nesl název DG 307. Znamená to lékařskou diagnózu pro neurotické potíže vlivem nepříznivých okolností. Většina těchto „umělců“ prošla skutečně v důsledku nadměrného požívání drog

psychiatrickým léčením. Jejich pokoutně sjednávané produkce, v nichž dominovala „hudební“ sóla na hoblík, na činely svázané podprsenkou, mlácení na automobilový výfuk nebo štípání dříví, končila orgiemi s požíváním drog, výtržnostmi a ničením veřejného majetku. Mnozí občané, mládežnické organizace a národní výbory nezůstali k takovému řádění lhostejní.“⁶⁶

Narozdíl od všech ostatních vězňů měli členové PP ve vězení „privilegium“, podle nějž nesměli být ostříhání. Cílem tohoto nařízení bylo prezentovat je u soudu jako „vlasatou chátru“. Při výsleších Hlavsa nejprve poměrně dlouhou dobu zapíral Bojanovice, ale později se na základě Brabencovy výpovědi musel k účasti na festivalu přiznat. Z Jirouse se během výslechů policie mimo jiné pokoušela vymámit informace, které by mohly očernit Jiřího Němce. Toho považovali za původce dění kolem Plastic People. To však byl holý nesmysl, Němec s životem kapely neměl žádnou spojitost, přestože byl Hlavsovým tchánem a dlouholetým přítelem. Postupně se výslechy, které byly stále náročnější, začaly zaměřovat i na další akce, kde Plastic People hráli. Jirous zároveň vypovídal jako svědek v záležitosti stíhání Miroslava Skalického, Karla Havelky a Františka Stárka, obviněných z pořádání vystoupení Jirouse, Karáska a Soukupa v prosinci 1975 v Přešticích, kde „...zorganizovali a umožnili veřejné vystoupení Ivanu Jirousovi a dalším osobám, při kterém byly přehrávány, zpívány a předneseny před větším počtem posluchačů vulgární a oplzlé texty, tedy dopustili se veřejně hrubé neslušnosti a čin spáchali jako členové organizované skupiny, čímž spáchali trestní čin výtržnictví podle § 9 odst. 2, § 202, odst. 1, 2 tr. zák.“⁶⁷

V průběhu vyšetřování k Jirousovým obviněním přibýlo také „vyhýbání se odvodní povinnosti“ a hrozilo mu obvinění z nedovoleného podnikání, to se však vyšetřovatelům nepodařilo prokázat. Během vyšetřování bylo vyslechnuto okolo 180 svědků. Výpovědi pražských intelektuálů obviněným většinou uškodily. Polemizovali totiž s vyšetřovateli a ti toho zneužívali – do protokolu zanesli tvrzení vytržená z kontextu celého výslechu, aby je pak proti obviněným

⁶⁶ „Umělci“, o jaké nestojíme, *Rudé právo*, 14. 4. 1976, cit. V. Karlík a T. Pokorná, *Anticharta*, 2002, s. 15.

⁶⁷ *Hnědá kniha o procesech s českým undergroundem* [online], dostupné z WWW: <www.bumbum.cz>.

mohli použít. „Vlasatci“ naproti tomu obvykle charakterem svých odpovědí tuto manipulaci s výpověďmi znemožnili.

Dne 12. června bylo sepsáno Prohlášení požadující osvobození hudebníků, pod nímž byli podepsáni: profesor Václav Černý, dramatik Václav Havel, spisovatelé Ivan Klíma, Pavel Kohout a Ludvík Vaculík. Toto Prohlášení bylo zasláno československým sdělovacím prostředkům a odevzdáno zástupcům zahraničního tisku. Následoval dopis Heinrichu Böllovi⁶⁸, který 16. srpna 1976 napsali Jaroslav Seifert, prof. Václav Černý, prof. Jan Patočka, prof. Karel Kosík, Václav Havel, Ivan Klíma a Pavel Kohout. Ve svém dopise upozorňovali na absurditu chystaného procesu s čtrnácti hudebníky: „...*Je paradoxní, že rok po helsinské konferenci a po několika letech všestranného upevňování své moci cítí se být současný československý režim ohrožen lidmi, privátně zpívajícími písničky, kterým dokonce ani sám nepřisuzuje nepřátelský politický obsah. Co může následovat, projde-li tato věc bez zájmu a bez pozornosti? Koho všeho a za co všechno bude možné potom stíhat? Už mnohokrát jste projevil starost o osud československé kultury, už mnohokrát se Váš hlas pozvedl na obranu všech, kdož jsou v Československu perzekuováni za své názory, postoje a za svou tvorbu. Proto se obracíme i v této věci právě na Vás a žádáme Vás se vši naléhavostí, abyste věnoval svou pozornost i tomuto případu, abyste využil váhy své umělecké a lidské autority k apelu na československé úřady, aby odvolaly chystané soudní představení; a abyste eventuálně podnítil i zájem dalších kulturních osobností, jimž není lhostejný osud svobody ducha na evropském kontinentu, o tento případ. Obracíme se na Vás ovšem také proto, že náš vlastní hlas zůstává bez odezvy: nikdo nereagoval ani na soukromé apely prezidentu republiky, ani na prohlášení, které jsme v této věci my sami zaslali nejprve československým sdělovacím prostředkům a posléze zveřejnili i v zahraničí...*“⁶⁹ Tento dopis, stejně tak jako odpověď Heinricha Bölla byl otištěn ve Frankfurter Allgemeine Zeitung.

Další dopis vyjadřující nesouhlas se zatčením hudebníků byl odeslán předsedkyni senátu 26. srpna 1976. Autoři dopisu žádají, aby Ivan Jirous a jeho

⁶⁸ německý spisovatel, v roce 1972 byl oceněn Nobelovou cenou.

⁶⁹ Úryvek z dopisu Heinrichu Böllovi, cit. Hnědá kniha o procesech s českým undergroundem [online], dostupné z WWW: <www.cibulka.com>.

přátelé byli propuštěni z vazby a protestují proti dalšímu pronásledování nezávislé kultury v Československu. Pod tento dopis se podepsaly desítky lidí. Po tomto dopise byl proces plánovaný na 30. srpna, v němž mělo být původně souzeno čtrnáct osob, odročen a deset osob bylo propuštěno, jednalo se o Milana Hlavsu, Karla Soukupa, Josefa Janíčka, Jiřího Kabeše, Jaroslava Kukala, Pavla Zemana, Jaroslava Vožniaka, Vladimíra Vyšína, Jana Kindla a Otakara Michla, kteří byli dále stíháni na svobodě. V soudní vazbě tedy zůstali Ivan Jirous, Pavel Zajíček, Svatopluk Karásek a Vratislav Brabenec. Okresní prokurátor tento krok odůvodnil tím, že je nutno upřesnit míru zavinění a specifikovat skutky jednotlivých obviněných. Následoval dopis dr. Mlynáře z 8. září 1976 adresovaný Předsednictvu Federálního shromáždění ČSSR, Předsednictvu vlády ČSSR, Generálnímu prokurátorovi ČSSR, Předsedovi Nejvyššího soudu ČSSR, Ústřednímu výboru KSČ, tisku a sdělovacím prostředkům, v němž protestuje proti postupu státu, který obviňuje ze zneužití trestního zákona.⁷⁰ I tento dopis byl částečně publikován v tisku některých západoevropských zemí.

Lidé, kteří již před procesem vyjádřili svoji solidaritu s obviněnými a projevíli aktivní účast, se významně zasloužili o snížení počtu souzených, o změnu textu obžaloby v Praze, o zmírnění trestů při odvolacím soudu v Plzni⁷¹ (proběhl 3. září 1976) a o nižší sazbu trestů pro hlavní obviněné v Praze (ve srovnání s tresty v Plzni, kde byli přítom souzeni pouze organizátoři). To znamenalo faktický ústup státní moci.

„...při veškeré vážnosti, urputnosti, zběsilosti a zacílenosti všeho, co jsme dělali, jsme nikdy nic z toho nedělali kvůli věci samé, tj. kvůli „objektům“, „akcím“, „koncertům“ – to všechno byly jen vnější formy živého spodního proudu, kterým bylo sdílení pocitu, že jde o žití jinak, žití spolu. O žití spolu jinak.“⁷²

⁷⁰ Dopis dr. Mlynáře státním orgánům v příloze č. 2

⁷¹ Soud v Plzni z července 1976 přinesl původně velmi vysoké tresty, Havelka byl odsouzen na třicet měsíců, Skalický na osmnáct a Stárek na osm měsíců, všichni nepodmíněně. Při odvolacím soudu v září 1976 byly tresty sníženy na polovinu (patnáct, devět a čtyři měsíce nepodmíněně).

⁷² I. Jirous, cit. v Magorův zápisník, 1997, s. 366.

7. Proces s členy Plastic People v roce 1976

Proces s představiteli undergroundu, kteří byli establishmentem globálně prezentováni jako podivné existence holdující alkoholu a drogám, nevyvolal dle očekávání mocenských struktur široké veřejnosti výraznější ohlas. Proces probíhal před Senátem Okresního soudu pro Prahu – západ v Karmelitské ulici za předsednictví soudkyně Vinčarové. Soudní přelíčení bylo veřejné, některé přicházející osoby byly legitimovány, přesto po průtazích vpuštěny. Avšak pro údajný nedostatek místa byli z účasti na přelíčení vyloučeni zástupci tisku (s výjimkou šéfredaktorky Mladého světa), přístup byl odepřen i zástupci Amnesty Internacional. Přišlo sem asi 150 lidí, mezi nimiž byli přívrženci PP i osobnosti politického a kulturního života. Byli zde například F. Kriegel, bývalý člen předsednictva UV KSČ, bývalá poslankyně Gertruda Sekaninová – Čakrtová, členové skupiny PP na svobodě, intelektuálové aj.⁷³ Nešlo však o náhodné shromáždění náhodných diváků. Lidé, kteří k soudu přišli, se totiž stali pozdějším jádrem Charty 77. „...*jedině povznášejícím vědomím závažnosti společně sdílené zkušenosti a jediné naléhavostí apelu, který v ní byl shodně pociťován, lze totiž vysvětlit rychlý vznik onoho improvizovaného společenství, které tu po celé přelíčení existovalo a které bylo rozhodně něčím víc, než jen náhodnou sešlostí přátel obžalovaných a lidí, které ten proces zajímá.*“⁷⁴

Počet policistů přítomných na procesu převyšoval počet civilních občanů, budova byla střežena příslušníky Veřejné bezpečnosti a policejními vozy a byly prohledávány okolní domy. I. Jirouse obhajoval JUDr. Štěpánek, P. Zajíčka JUDr. Cilínek, S. Karáska JUDr. Motejl a V. Brabence JUDr. Dítě. Po zahájení přelíčení vznesli všichni čtyři obhájci zásadní námitku z hlediska procesního práva: nebyli obeznámeni s konečnou verzí spisu (stejně tak jako obžalovaní). Původní obžaloba, zformulovaná okresním prokurátorem Kovaříkem, byla totiž po mnohaměsíčním pobytu sedmnácti obviněných ve vazbě 2. září 1976 vzata zpět⁷⁵ a spis byl proto nyní jiného rozsahu a stránkování. Po poradě soudkyně konstatovala, že námitce ze strany obhajoby se nevyhovuje. Následně prokurátor přečetl obžalobu, která souzené obvinila

⁷³ ÚSD AV ČR: Sbírnka Fr. Cikánka: Persekuce, protesty proti nezákonnému stíhání občanů aj.: Záznam ze soudního přelíčení s I. Jirousem a spol., s. 1.

⁷⁴ V. Havel, fejeton Proces, 11.10.1976, cit. V Havel, O lidskou identitu, 1990, s. 150.

⁷⁵ Jako důvod okresní prokurátor uvedl skutečnost, že je třeba upřesnit některé skutky, pro které jsou obvinění stíháni a určit podíl zavinění jednotlivých osob, které zůstaly stíhány na svobodě.

z organizování výtržnictví (paragraf 202 odst. 1,2). V jejich hudebních projevech se prý odrážela hrubá neúcta ke společnosti, jejich působení bylo označeno za protisocialistické a negativně ovlivňující životní styl mládeže.⁷⁶ Ivan Jirous a Pavel Zajíček argumentovali tím, že případné vulgární výrazy užití v textech skupin Plastic People a DG 307 jsou použity funkčně a jejich cílem není nikoho pohoršovat. Zajíček před soudem přečetl citát z knihy, která obsahovala podobné vulgarismy a poukázal na skutečnost, že podobné vulgární výrazy se rovněž objevují například v knize Jana Otčenáška „Kulhavý Orfeus“ publikované v Československu v roce 1973.⁷⁷ Jirous se ohradil proti skutečnosti, že je mu připisována organizace všech vystoupení, ačkoliv značnou část z nich organizovaly místní mládežnické skupiny.⁷⁸ Poznamenal také, že v textech je kritizována konzumní společnost, nikoliv socialistická. Podobně reagoval i Svatopluk Karásek, který prohlásil, že v pouhých dvou z jeho písní se projevují lidové výrazy (nejedná se o hrubě neslušná slova) a navíc jejich užití na soukromé oslavě korespondovalo s její uvolněnou atmosférou. „Pokud socialistická společnost hájí svobodu vyznání, nejsou moje písně protispolečenské“⁷⁹, prohlásil Karásek. Poslední vyslýchaný, Vratislav Brabenec, tak jako všichni ostatní konstatoval, že se vinen necítí, a že žalované produkce nemají charakter výtržností. Případné kritické názory na jejich hudbu pokládal za důsledek odlišného hudebního vkusu.

Během prvního dne přelíčení byli svědci dotazováni, zda byli pohoršeni neslušnými výrazy užitými v písních kapel PP a DG 307. Nikdo z předvolaných svědků jednoznačně nepotvrdil, že vystoupení souzených skupin bylo pohoršující (velká část svědků naopak vypověděla, že na ně vystoupení působilo příznivým dojmem). Přitom pohoršování bylo dle zákona základním znakem skutkové podstaty trestného činu výtržnictví, z něhož byli Jirous, Zajíček, Karásek a Brabenec obviněni. Všichni obžalovaní velmi věcně a přesvědčivě vyložili senátu kulturní motivaci a charakter své činnosti. K otázce údajně protispolečenského charakteru tvorby hudebních skupin se během prvního dne soudního přelíčení nedostalo. Už první den procesu působil

⁷⁶ ÚSD AV ČR: Sbírka Fr. Cikánka: Persekuce, protesty proti nezákonnému stíhání občanů aj.: Záznam ze soudního přelíčení s I. Jirousem a spol., s. 1.

⁷⁷ Tamtéž, s. 2.

⁷⁸ Tamtéž, s. 1.

⁷⁹ Cit. ÚSD AV ČR: Sbírka Fr. Cikánka: Persekuce, protesty proti nezákonnému stíhání občanů aj.: Záznam ze soudního přelíčení s I. Jirousem a spol., s. 3.

absurdním dojmem, zdálo se, že i členové senátu si uvědomují nesmyslnost obžaloby. Výpovědi obžalovaných se zdály velmi věrohodné a z jejich vystupování bylo patrné, že ani v nejmenším nepochybují o své nevině.⁸⁰

Druhý den přelíčení nebyl do soudní síně vpuštěn nikdo ze shromážděných, mimo pěti rodinných příslušníků a tří vybraných zástupců rodinných příslušníků obžalovaných. Předsedkyně okresního soudu dr. Fučíková odůvodnila nepřipuštění zástupce Amnesty International, pana Goldmanna, do soudní síně tím, že je tam nedostatek místa. Když se pak jeden z rodinných příslušníků obžalovaných svého místa ve prospěch pana Goldmanna vzdal, dr. Fučíková jeho přístup přesto nepovolila. Účast na soudu byla znemožněna také novinářům, s výjimkou dvou novinářů Mladého světa.⁸¹ Druhý den byly před soudem přečteny posudky ze zaměstnání a bydlišť obžalovaných; všechny materiály dokazovaly jejich dobrou pracovní morálku a rovněž tak kladné hodnocení v místě svého bydliště. Následně byly přečteny výpisy z trestních rejstříků obžalovaných. Jirous byl nepodmíněně trestán na deset měsíců za výtržnictví a hanobení příslušníků cizího národa v roce 1973, Brabenec byl trestán v roce 1963 podmíněným trestem osmi měsíců za výtržnictví a napadení příslušníka VB, v podmínce se osvědčil v roce 1965. Zajíček ani Karásek trestání nebyli.⁸²

V přípravném řízení bylo vyslechnuto více než 160 osob, z toho 120 svědků (přibližně dvacet z nich se účastnilo soukromých oslav). Pro vyslechnutí u soudu byli obžalobou navrženi převážně ti svědci, jejichž výpovědi v přípravném řízení hovořily v neprospěch obžalovaných. Přesto ani tito svědci nepotvrdili skutkovou podstatu trestného činu, pro níž byli obžalovaní stíháni. Obžaloba se opírala zhruba o následující body: vystoupení skupin nebyla soukromá, nýbrž veřejná, neboť vchody byly volné, a tudíž byla v rozporu se zákonem. Jelikož vulgarismy šly do mikrofonů (nebyly vynášeny v soukromí), trestní stíhání je oprávněné. Prokurátor prohlásil, že vina obžalovaných byla prokázána. Jako další důkaz předložil dopis z odboru umění Ministerstva kultury, který posoudil texty Plastic People, DG 307 a Svatopluka Karáska. Tento dopis shledává některé texty protisocialistickými, nihilistickými,

⁸⁰ ÚSD AV ČR: Sbírnka Fr. Cikánka: Persekuce, protesty proti nezákonnému stíhání občanů aj.: Záznam ze soudního přelíčení s I. Jirousem a spol., s. 6.

⁸¹ Tamtéž, s. 6.

⁸² Tamtéž, s. 7.

anarchistickými apod. a připisuje jim negativní vliv na mladou generaci.⁸³

Prokurátor následně navrhl tresty pro obžalované: pro Jirouse ve druhé třetině trestní sazby, pro Zajíčka v polovině trestní sazby a pro Karáska a Brabence v první třetině trestní sazby.

Obhájci obžalovaných zdůraznili, že skutková podstata trestného činu nebyla naplněna. JUDr. Štěpánek, obhájce Ivana Jirouse, poukázal na to, že například nebylo specifikováno, co vlastně vulgární výroky jsou. Následně upozornil, že nikdo nemůže být znalcem všech uměleckých směrů, a že trestní postih obžalovaných by zabránil dalšímu experimentování v umělecké tvorbě. Obhájce Pavla Zajíčka JUDr. Cilínek zkonstatoval, že nebylo postupováno podle trestního řádu, jelikož obhajobě nebylo umožněno předložit žádný důkaz a řízení je proto neúplné.⁸⁴ Jako první pronesl svoje závěrečné slovo Jirous. Podotkl, že jako absolvent dějin umění na UK se cítí být dostatečně povolán rozeznat, co umění je a co nikoliv. Znovu také zopakoval, že vulgární výrazy v textech nebyly užívány za účelem pohoršení, nýbrž funkčně, přirozeně. Brabenec uvedl, že hrál na saxofon pro radost druhých a necítí se, stejně tak jako ostatní, ničím vinen. Karásek ve svém posledním prohlášení zdůraznil, že pokud by on sám měl být zproštěn obžaloby, zatímco Jirous by byl uvězněn, přeje si, aby byl odsouzen spolu s ním.⁸⁵

Ani druhý den soudního procesu nebyla dokázána vina obviněných a jeho průběh vyzníval ještě výrazněji ve prospěch obžalovaných. Bylo zcela zřejmé, že činnost souzených hudebních skupin nenese žádné znaky trestné činnosti. Prokurátor ignoroval, že výpovědi svědků text obžaloby popírají, naopak se na tyto výpovědi odvolával jako na důkazy. Celé jeho vystoupení bylo argumenty druhé strany naprosto zastíněno. Opět byli předvoláni pouze ti svědci, u nichž obžaloba předpokládala jednoznačně negativní výpovědi před soudem, a nikoliv ti, kteří by mohli vypovídat ve prospěch obžalovaných.⁸⁶

Poslední den přelíčení, 23. září 1976, se u soudu shromáždilo znovu cca 150 osob a byl zřejmý nárůst počtu příslušníků StB. Tentokrát stály osoby, které měly vstupenky, i podél zdi v soudní síni. Z rodinných příslušníků dovnitř

⁸³ ÚSD AV ČR: Sbíрка Fr. Cikánka: Persekuce, protesty proti nezákonnému stíhání občanů aj.: Záznam ze soudního přelíčení s I. Jirousem a spol., s. 7.

⁸⁴ Tamtéž, s. 9.

⁸⁵ Tamtéž, s. 10.

⁸⁶ Výpovědím deseti svědků, o něž žádala obhajoba, nebylo vyhověno.

předsedkyně soudu vpustila pouze manželky obžalovaných. Byl vynesena následující rozsudek: „...soud shledal obžalované vinnými z trestného činu výtržnictví v organizované skupině podle § 202, odst. 1. a 2. trestního zákona.“⁸⁷ Podle soudu byla skutková podstata trestného činu naplněna, neboť v letech 1971 – 1976 obžalovaní organizovali a účastnili se vystoupení, kde projevovali svoji neúctu ke společnosti a pohrdání vůči společností uznávaným pravidlům.⁸⁸ Bylo konstatováno, že trestný čin byl spáchán veřejně, v organizované skupině, a že činnost soustavně páchaná hudebníky je vysoce nebezpečná a mohla by narušit mravní vývoj mladých lidí. Všichni obhájci obžalovaných se na místě odvolali a obhájci Zajíčka, Karáska a Brabence se rozhodli podat stížnosti.⁸⁹ Až do doby konání odvolacího soudu byli obžalovaní umístěni zpět do vazby.⁹⁰ Kromě obžalovaných se odvolal se také prokurátor, který žádal zvýšení trestů.

„Odsouzení výtržníků!

21. – 23. se konalo u okresního soudu Praha – západ hlavní líčení v trestní věci proti obžalovaným Ivanu Jirousovi, Pavlu Zajíčkov, Svatopluku Karáskovi a Vratislavu Brabencovi pro trestné činy výtržnictví ve spolupachatelství podle ustanovení paragrafu 9/2 a paragrafu 202/1,2 trestního zákona. Dne 23. září byl vynesena odsuzující rozsudek. Ivan Jirous byl odsouzen na osmnáct měsíců, Pavel Zajíček na dvanáct měsíců, Svatopluk Karásek a Vratislav Brabenec na osm měsíců. Všichni nepodmíněně.“⁹¹

Stížnosti Zajíčka, Karáska a Brabence, kteří žádali o propuštění z vazby, nebyly vyslyšeny, neboť prý hrozilo, že na svobodě budou pokračovat v „trestné činnosti“. 11. listopadu 1976 proběhlo u krajského soudu v Praze odvolací řízení. Soudní přelíčení bylo prezentováno jako veřejné, ale ve skutečnosti byl přístup umožněn pouze osobám se vstupenkami, které byly veřejnosti nedostupné, a pěti rodinným příslušníkům obžalovaných. Opět nebyl

⁸⁷Cit. ÚSD AV ČR: Sbírka Františka Cikánka: Persekuce, protesty proti nezákonnému stíhání občanů aj.: Záznam ze soudního přelíčení s I. Jirousem a spol., s. 11.

⁸⁸ Tamtéž, s. 11.

⁸⁹ Tamtéž, s. 12.

⁹⁰ Ivan Jirous byl odsouzen k trestu odnětí svobody ve druhé nápravné skupině. V den odsouzení měl dvaatřicáté narozeniny.

⁹¹ Odsouzení výtržníků, *Rudé právo*, 24. 9. 1976, cit. M. Hlavsa – J. Pelc, *Bez ohňů je underground*, 1992, s. 168.

vpuštěn zástupce Amnesty International a ani novináři z mezinárodních tiskových agentur. Rozsudek okresního soudu pro Prahu – západ byl v plném rozsahu potvrzen. Jirous byl umístěn do mírovské věznice a propuštěn v září 1977, Zajíček si svůj trest odseděl v Borech a byl propuštěn v březnu 1977, Brabenec a Karáskem šli asi týden po rozsudku krajského soudu domů, protože si výši svého trestu odseděli převážně ve vazbě.

„Podle slov pracovníků Bezpečnosti odpovědných za prevenci v obdobných případech bylo zadržení hlavních viníků krajním opatřením, když se veškerá předběžná opatření nesetkala s náležitým ohlasem. S řadou účastníků srazů se hovořilo, někteří byli pokutováni za výtržnosti, jiní byli dokonce vzati na pohovor k prokurátorovi. Hlavní organizátoři však dlouho mizeli a vědomi si zájmu Bezpečnosti pořádali srazy utajovaně. Vyšetřování a vlastní soudní proces není žádným zasahováním do kultury, jejím řízením a kontrolou jsou pověřeny instituce pro tuto oblast specializované. Dále pracovníci Bezpečnosti zdůrazňovali: „Nám nejde o zakazování nějaké hudby. Pro podobné projevy by byli souzeni třeba i úplně bezvlasí hráči dechovky. Je třeba diferencovat. Mezi spoustou mládežnických kapel je mnoho těch, které se rockovou hudbou zabývají seriózně, poctivě se snaží o vlastní vyjádření. Je na kulturních zařízeních a institucích, aby se podobné věci neopakovaly.“ “⁹²

Proces z hlediska práva kritizovalo deset právníků, bývalý tajemník ÚV KSČ Zdeněk Mlynář, místopředseda československé národní rady Oldřich Kaderka, vedoucí mezinárodního oddělení ÚV KSČ, poslanec české národní rady Vladimír Klokočka aj. Václav Havel reagoval svým fejetonem Proces. Na Západě proběhla kampaň za osvobození odsouzených, na čemž měl lví podíl právě Havel. Hlasitě reagovala také Svobodná Evropa, která převzala fejeton z francouzského týdeníku Nouvel Observateur, v němž bylo konstatováno, že rock'n'roll je u nás zakázán a kdo tento zákaz nerespektuje, může se ocitnout ve vězení. Svoji nevoli dali v médiích najevo také v Rakousku, Španělsku, Velké Británii, NSR a mnoha jiných zemích nejen na Západě - článek týkající se této kauzy se objevil i v jordánském tisku. Na tyto ohlasy samozřejmě zpětně reagoval establishment svými tendenčními články: „Ti, kteří byli odsouzeni, po

⁹² Kolektiv autorů, Prevence, *Mladý svět*, 1976, cit. I. Jirous, Magorův zápisník, 1997, s. 668.

několik let vystupovali jako členové beatových skupin s názvem Plastic People of the Universe a DG 307. Avšak to, co provozovali, snad ani nejtolerantnější člověk nemůže nazvat uměním. Stud i zákon nám brání, abychom byl na ukázkou uveřejnili alespoň jeden z textů jejich písní. Řekneme-li, že jsou vulgární, je to slabý výraz. Jsou sprosté, oplzlé. [...] „Hudebníci“ neobstáli před komisí Pražského kulturního střediska, která je oprávněna na základě zkoušky podle umělecké kvality vydávat kvalifikační zařazení. Hudbou lze stěží nazvat ječení, třískání a nepředstavitelné řvaní. [...]

Většine našich lidí, kteří mají rádi kulturu a umění, kteří mají rádi hudbu, i většine našich mladých ctitelů beatové muziky, jsou přirozeně jména odsouzených zcela neznámá. To však nezabránilo západním sdělovacím prostředkům, aby z nich neudělali málem představitele našeho umění a prezentovali je svým čtenářům jako „oběti“ politického systému, jako mučedníky kultury.

Před okresním soudem však nebyli souzeni a odsouzeni ani za umění, ani za politiku, ale za výtržnictví. [...]

Vždyť co ví západoněmecký, francouzský, americký, italský či anglický čtenář o jakémisi Jirousovi, Karáskovi, Brabencovi, Zajíčkovi? [...]

Naše mládež má ráda populární hudbu a může se jí věnovat bez jakýchkoliv zábran. Chodí na vystoupení nejrůznějších skupin. V Československu v současné době působí na 1400 beatových skupin, z nichž většina vystupuje veřejně a žádné z nich není omezována činnost nebo ovlivňován repertoár. [...]

Je to hrstka stále týchž lidí, která chce z všeho vytloukat politický kapitál. A tak ti různí Mlynářové, Krieglové, Havlové a další se obracejí na západní sdělovací prostředky, různé komitety, protestují, organizují akce. Proto vůbec nepřekvapuje, že jsou původci či spoluvůrci i této nejnovější „senzace“. A nepřekvapuje ani to, do jakých spodin naší „kultury“ jsou dnes nuceni sahat, kde hledají své opěrné body.⁹³

⁹³ J. Houfová, Na lavici obžalovaných výtržníci, *Rudé právo*, 25.9. 1976, cit V. Karlík a T. Pokorná, *Anticharta*, 2002, s. 16.

8. Vznik Charty 77

„Nejenom absence zbraní, ale dokonce i absence násilného uvažování, které by mohlo být záminkou zlikvidování hnutí undergroundu za pomoci různých ideologických paragrafů trestního zákona – to je to, co přivádí režim k zuřivosti. Má-li to, co jsme dělali, tak ohrožující význam pro panství establishmentu, že se nás pokusil roku 1976 zlikvidovat, můžeme doufat, že to má nějaký význam i pro lidi, kteří přišli po nás a kteří také vedou svou duchovní válku s establishmentem.“⁹⁴

V procesu s hudebníky v roce 1976 proti sobě nestály dvě politické koncepce, ale na jedné straně strnulý režim post-totalismu a na straně druhé lidé, kteří chtěli hrát hudbu, která vyjadřovala jejich postoje a pocity. Nejednalo se o uvědomělou politickou opozici, ale o lidi bez politické minulosti, kteří stáli o důstojný život. Místo toho, aby – jako ostatní – ustrnuli ve lži, rozhodli se pro méně pohodlnou cestu (za pravdou). To všechno v období, kdy lidé už přestali věřit, že se situace zlepší. V určitém smyslu to byla poslední kapka pro ty, kteří ještě nerezignovali. Nezastat se v tuto chvíli druhých, by znamenalo dobrovolně se vzdát své vlastní svobody.⁹⁵ Ačkoliv underground nebyl žádnou formou politického hnutí, nedisponoval žádným politickým programem, neměl politické ambice a jeho představitelé se pouze vymezovali proti hodnotám konzumní společnosti, establishment tento případ zpolitizoval.

Publikum, které se účastnilo soudního procesu s hudebníky Plastic People, ovládla silná atmosféra sounáležitosti a solidarity se souzenými. A právě z tohoto pocitu se zrodila myšlenka tuto atmosféru zvětšit – zvětšit v Chartě 77. Zrealizovat tuto potřebu vycítili mnozí – Václav Havel, Pavel Kohout, Jiří Němec, Zdeněk Mlynář, aj. Tito lidé dali ke vzniku Charty skutečný první impuls, když se 10. října 1976 sešli v bytě Václava Komedy.⁹⁶ Jádro chartistů a disidentů se v podstatě sešlo již v roce 1975 na představení Havlovy Žebrácké opery v kulturním domě U Čelíkovských v Horních Počernicích. Právě aktivity podobných menších skupin umožnily mapovat, kam

⁹⁴ I. Jirous, Magorův zápisník, 1997, s. 376.

⁹⁵ V. Havel, Moc bezmocných, 1990, s. 23 – 24.

⁹⁶ V. Havel, Jak se rodila Charta 77, viz: V. Prečan, Charta 77. Od morální k demokratické revoluci, 1990, s. 17 – 23.

až je možné v rámci režimu se svou činností zajít. Širší veřejnost byla tímto děním naprosto nepoznamenána.⁹⁷

Na druhém setkání, kde se sešli reprezentanti všech částí tohoto značně heterogenního seskupení, vznikl nástin textu. Zdeněk Mlynář a Ladislav Hejdránek navrhovali, aby se text opíral o Pakty o lidských právech (Mezinárodní pakt o občanských a politických právech a Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech), které v Československu vstoupily v platnost 23. března 1976 a ve Sbírce zákonů byly zveřejněny 13. října 1976 (Vyhláška č. 120).⁹⁸ Součástí těchto smluv byl i „třetí koš“ zabývající se lidskými a občanskými právy. Ačkoliv se prezident Gustáv Husák na Konferenci o bezpečnosti a spolupráci v Evropě (KBSE) v Helsinkách roku 1975 svým podpisem těchto mezinárodních smluv zavázal k jejich dodržování, praxe v Československu tomu zcela odporovala. Zdálo se, že přijetí Paktů nebrala ani jedna strana vážně, prosadila se zásada nevměšování se. Prohlášení Charty, jehož hlavním autorem byl Havel, poukazovalo právě na nedodržování těchto zákonů⁹⁹. Zdeněk Mlynář formuloval pasáže pojednávající o úloze komunistické strany a vymezil Chartu 77 jako neformální občanskou iniciativu. Cílem bylo upozornit co největší počet lidí na to, že přijetí Paktů o lidských právech znamená zcela legální cestu k vytvoření občanské iniciativy, která by pomáhala uvádět oba pakty do praxe.

Na blížící se KBSE v Bělehradě v říjnu 1977 mělo být ověřeno, zda Československo přijaté pakty dodržuje a v souladu s nimi vnáší pokrok do dodržování občanských svobod. Náš stát byl mimo to zavázán předkládat zprávy o opatřeních vedoucích k demokratizaci poměrů. Oprávněná obava, že tyto zprávy předložené v Bělehradě se nebudou zakládat na pravdě, byla důvodem k vytvoření Charty, tedy něčeho, co bylo v naprostém souladu s pakty a vystihovalo jejich nejvlastnější podstatu. Vytvoření Charty tak mělo pomoci odpovědět si na otázku, zda byla ratifikace paktů pro Československo pouhou formalitou či skutečným předznamenáním nové politiky.

⁹⁷ M. Otáhal, *Opozice, moc, společnost*, 1994, s. 34.

⁹⁸ přijetí Paktů o lidských právech v říjnu 1976 proběhlo v naprosté tichosti.

⁹⁹ Prohlášení Charty 77 v příloze č. 3

Během druhé a třetí schůzky byl také stanoven způsob sbírání podpisů a byli zvoleni mluvčí. Co se týče koncepce Charty 77¹⁰⁰, nemělo se jednat o výbor hájící lidská práva s určitým omezeným počtem členů (helsinský výbor), nýbrž o otevřené společenství. Nabízelo se tedy vytvoření občanské iniciativy (Kohout definoval občanskou iniciativu jako široké hnutí, které může nabalovat stále nové členy a zdůraznil, že jej nelze chápat jako výbor pro lidská práva) bez pevné organizační struktury, kde nebude žádná osoba ani skupina osob ve vedoucí roli, nýbrž všichni v rovnocenném postavení. Nejednalo se o manifest jednorázového typu, ale o dlouhodobou instituci, která měla soustavně usilovat o dosažení svých cílů. V Chartě se spojily tři nejdůležitější opoziční proudy – exkomunisté¹⁰¹, liberálně demokraticky orientovaní intelektuálové kolem V. Havla a představitelé undergroundu. Část lidí, která se na vzniku Charty 77 podílela, usilovala o pokračování v demokratických tendencích z roku 1968, část požadovala komplexní změnu politického systému.

Na návrh Petra Uhla měli být zvoleni tři mluvčí – to korespondovalo s pluralitním charakterem Charty 77, který vyjadřoval pokus o reálnou společenskou toleranci. Mluvčími byli zvoleni Václav Havel, Jiří Hájek a Jan Patočka. Jan Patočka byl jako vážená osobnost, která by Chartě vtiskla neoddiskutovatelný mravní rozměr¹⁰², osloven Václavem Havlem a Jiřím Hájkem. Když mu nabízeli funkci mluvčího Charty 77, zpočátku se zdráhal, neboť dosud v zájmu zachování své filosofické a pedagogické činnosti aktivně politicky nevystupoval, politice byl značně vzdálen a konfrontace s mocí se stranil. Navíc namítal, že větší morální právo na tuto funkci náleží Václavu Černému (Černý byl odvážně občansky aktivní celý život a již za války byl v odboji). Jenže Černý by jako výrazná a ostře politicky profilovaná osobnost mohl ohrozit chod Charty hned na jejím počátku, což bylo značně riskantní. Toho si byl vědom i Černý a prostřednictvím Havla Patočku ubezpečil, že stojí za jeho jmenováním do funkce mluvčího. Jan Patočka svým nasazením skutečně dokázal probudit svědomí intelektuálů: *„Málo co zdá se mi tak naléhavé, jako přivést ne lid, ale českou inteligenci zpět k pokoře a skromnosti*

¹⁰⁰ autorem názvu Charta 77 je Pavel Kohout.

¹⁰¹ exkomunisté tvořili více proudů, z nichž nejlépe organizovaní byli eurokomunisté, jednalo se např. o Z. Mlynáře, R. Slánského, J. Hájka a Z. Jičínského.

¹⁰² V. Havel: Jak se rodila Charta 77, viz: V. Prečan, Charta 77. Od morální k demokratické revoluci, 1990, s. 19.

a pokusit se vůbec připomenout jí, že existuje fakt svědomí.“¹⁰³ K „otcům Charty“ patřil i Ladislav Hejránek, který se také podílel na jejím prvotním charakteru. Krátce po zveřejnění Paktů o lidských právech předčítal svým přátelům texty K. H. Borovského o povinnosti občana dovolávat se dodržování zákonů.

Sběr podpisů byl zahájen během návštěv o vánočních svátcích, tak aby nebyla zbytečně upoutána nežádoucí pozornost. Havel rozvezl text a návod jak se pod Prohlášení podepisovat, přičemž podpisy sbíralo asi deset osob. Před Novým rokem se zakladatelé Charty sešli, aby nasbírané podpisy shromáždili. Pod první prohlášení Charty 77 se podepsalo 241 signatářů různého politického, profesního i náboženského vyznání.¹⁰⁴ Všichni obdrželi kopie Prohlášení Charty 77. Převážná většina signatářů byla z českých zemí, na Slovensku se podepsalo jen několik desítek občanů.¹⁰⁵ Jan Patočka jako odpovědný pedagog a také ostatní autoři Charty 77 odmítali, aby Prohlášení podepisovali studenti, neboť by to znamenalo, že ve svých studiích nebudou moci pokračovat a cestu ke vzdělání si navždy uzavrou. Prohlášení Charty 77 s datem 1. ledna 1977, mělo být spolu s 241 podpisy odesláno Federálnímu shromáždění a ke zveřejnění. Došlo k situaci, kdy se někteří lidé (přibližně dvacet občanů) pod Prohlášení Charty podepsali, ale nepřáli si svůj podpis prozatím zveřejnit. Na začátku to bylo tolerováno, ale později se od této praxe upustilo, neboť se zcela logicky nabízela otázka: K čemu je podpis, který nikdo neuvidí?¹⁰⁶ Těsně před odstartováním všeho u Havla proběhla velká schůze, na níž se řešilo, jak bude Charta v jednotlivých situacích postupovat a jak bude fungovat. Bylo stanoveno, že Charta bude kromě jednotlivých stanovisek vydávat i tématické dokumenty týkající se různých oblastí společenského života, a že se pokusí vést s mocí konstruktivní dialog. Měla také upozorňovat na konkrétní případy porušování lidských práv a navrhnout řešení.¹⁰⁷

Veřejná bezpečnost byla o Chartě informována už v době, kdy se sbíraly podpisy, zasáhla však až 6. ledna 1977, když zadržela V. Havla, L. Vaculíka a

¹⁰³ L. Hejránek, *Dopisy příteli*, 1993, s. 49.

¹⁰⁴ seznam signatářů v příloze č. 4

¹⁰⁵ Mezi prvními signatáři Charty 77 byli poměrně početně zastoupeni pracovníci humanitních oborů, kteří museli vykonávat manuální profese.

¹⁰⁶ V. Havel, *Jak se rodila Charta 77*, viz: V. Prečan, *Charta 77. Od morální k demokratické revoluci*, 1990, s. 22.

¹⁰⁷ V. Havel: *O lidskou identitu, Dálkový výslech s. ???*

P. Landovského, kteří vezli originál Prohlášení Charty s podpisy parlamentu, úřadu federální vlády a rovněž ČTK. Lidé z okruhu Charty 77 se pravidelně scházeli v Havlově dejvickém bytě a koncipovali tu různé texty, vzájemně se informovali o novinkách a jednali se zahraničními novináři. Brzy začali být signatáři vyslýcháni na Ruzyni. Díky reakci státní moci byla Chartě hned na počátku jejího fungování zajištěna popularita u nás i v zahraničí.¹⁰⁸

Ačkoliv Charta 77 hned ve svém úvodním prohlášení zdůrazňovala, že není opozicí (jejím cílem není předkládat alternativní politické programy), vláda ji jako opozici chápala a podle toho s ní od počátku jednala. Převážná většina představitelů Charty se skutečně opozicí v pravém slova smyslu necítila, byli tady však i lidé, kteří se jako politická opozice chápali, ale opoziční činnost nerealizovali v rámci Charty, protože to nebylo jejím smyslem ani cílem. „...*přesto se jedná o skupinu, která (kdyby měla tu možnost na rovině faktické moci působit) má určitý alternativní politický program, jehož zastánci jsou připraveni převzít případnou politickou moc.*“¹⁰⁹ Proti označení opozice se mnozí vzpírali také z toho důvodu, že opozice se vždy vymezuje proti nějaké „pozici“, to znamená, že sama sebe definuje skrze vládnoucí politickou moc.¹¹⁰

Prvotním smyslem Charty 77 bylo vyjádřit solidaritu a nesouhlas se zásahem policejního státu proti svobodnému uměleckému projevu. Zakladatelé Charty si byli vědomi toho, že stát lidské svobody nezakládá a k výkonu základních práv nepotřebuje jednotlivce ani skupina povolení státních orgánů. Stát, který tuto skutečnost nerespektuje a překračuje tak své kompetence, si zaslouží být podroben kritice, která se rodí z přesvědčení, že práva člověka nemohou být porušována. Zakladatelé Charty byli přesvědčeni, že boj proti porušování lidských práv musí primárně vycházet právě z útrob společnosti a až druhotně fungovat na mezinárodní úrovni. Charta 77 vznikla bez ohledu na sankce, které hrozily a bez ohledu na to, zda docílí v dohledné době nějakého uspokojivého výsledku. Okolnost, společného signatářství Charty založila mezi lidmi, kteří se dosud neznali, pevný vztah založený na hlubokém pocitu sounáležitosti a pospolitosti. Rozhodnutí podepsat Chartu 77 znamenalo jednat v souladu se svým svědomím a demonstrovat, že soukromá bezmoc může být

¹⁰⁸ V. Havel: Jak se rodila Charta 77, viz: V. Prečan, Charta 77. Od morální k demokratické revoluci, 1990, s. 23.

¹⁰⁹ V. Havel, Moc bezmocných, 1990, s. 31.

¹¹⁰ V. Havel, Moc bezmocných, 1990, s. 32.

překonána. Charta se stala něčím v tehdejších komunistických zemích zcela ojedinělým.

„Charta není pravá ani levá nikoli proto, že je "někde uprostřed", ale z důvodu hlubšího: nepatří k tomu či onomu pólu politického spektra proto, že nemá vůbec nic s tímto spektrem společného a je ze samé své podstaty mimo ně. Jako politicky nevymezená a konkrétní politický program neprosazující občanská iniciativa je - smí-li se to tak říci - jaksi nad tím vším... Jde jí o pravdu, o pravdivý popis poměrů a jejich svobodnou a objektivní kritiku.“¹¹¹

¹¹¹ Cit. V. Havel, Vznik Charty 77 [online], dostupné z: WWW: <www.totalita.cz>.

Závěr

Podhoubí disidentského hnutí bylo natolik roztržité, že jednotlivé skupiny o sobě někdy ani nevěděly, a pokud ano, chyběly pokusy o společný postup. Navíc byly tyto skupiny názorově rozdílné do takové míry, že jejich kooperace byla většinou nepravděpodobná. Při protestech proti procesu s hudebníky skupiny The Plastic People of the Universe v roce 1976 spolupráce těchto izolovaných skupinek, které u nás vznikaly převážně v letech 1973 – 1974, vlastně začala.

Persekuce skupiny The Plastic People of the Universe se stala spojnicí dvou zdánlivě zcela odlišných a neslučitelných světů - světa intelektuálů a světa undergroundu. Tito lidé nejrozmanitějších názorů, různého původu a vzdělání, kteří by se za normálních okolností asi stěží setkávali, najednou společně usilovali o to, aby v Československu začala být respektována základní lidská práva a aby skončilo bezpráví, které u nás s naprostou samozřejmostí fungovalo na každodenním pořádku.

Charta 77 rozhodně zpočátku nebyla pokusem o vytvoření politické základny, ale tou nejprostší a nejpřirozenější obranou proti upírání zákonných lidských svobod a výrazem elementární lidské slušnosti. Nepožadovala nic více, než respektování platných zákonů a dialog občanů s mocí.

Považovala jsem za nutné unikátní skupinu The Plastic People of the Universe představit poměrně podrobně, neboť to pokládám za nezbytné pro pochopení všech souvislostí vzniku nezávislé občanské iniciativy Charta 77, která je v našich dějinách nesmírně významným počinem. Pokusila jsem se nastínit, jak a proč Charta 77 stmelila nejrozličnější směry demokratické opozice. Protože jsem se zaměřila výhradně na vznik Charty, nezmiňuji se o agresivní kampani, která následovala, ani o osudu Charty a jejích představitelů. Ze stejných důvodů se nezmiňuji o činnosti Plastiků po roce 1977, která dále pokračovala, ani o napojení undergroundu na Chartu 77. Pouze ve stručných biografiích uvádím, kteří členové Plastic People se pod Chartu podepsali či kdo z členů skupiny emigroval do zahraničí.

Pokud se při konfrontaci různých zdrojů objevily nesrovnalosti (například v datech koncertů), vycházela jsem z Kroniky Plastic People of the Universe, která je součástí publikace Hlavsa – Pelc: Bez ohňů je underground.¹¹²

Skupina Plastic People of the Universe je fenoménem, který úspěšně přežívá do dnešních dob. Dodnes ve skupině hrají Vráťa Brabenec, Jiří Kabeš a Josef Janíček, nyní spolu s Evou Turnovou, Jaroslavem Kvasničkou a Joe Karafiátem. Václav Havel je nehrajícím členem kapely. Doufejme, že dnešní a také budoucí sestava „Plastických lidí z Vesmíru“ vždy půjde ve stopách svých předchůdců, kteří se nikdy nevzdali toho, v co věřili. Věřme, že osobitý duch této skupiny vydrží napořád.

¹¹² Např. J. Riedel ve své Historii Plastic People of the Universe v datech zmiňuje, že první koncert v pozměněné sestavě PP se konal 26. září 1970, zatímco Kronika hovoří o 27. říjnu 1970.

Seznam použitých zkratk

ABS – archiv bezpečnostních složek
ČKD – Českomoravská Kolben – Daněk
ČSSR – Československá socialistická republika
ČTK – Česká tisková kancelář
ČVUT – České vysoké učení technické
KBSE – Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě
MNV – místní národní výbor
NSR – Německá spolková republika
OV ČSM – Okresní výbor Československého svazu mládeže
OV KSČ – Okresní výbor Komunistické strany Československa
PKS – Pražské kulturní středisko
PP – Plastic People
SSM – Socialistický svaz mládeže
StB – Státní bezpečnost
UK – Universita Karlova
ÚSD AV ČR – Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky
ÚSTRČR – Ústav pro studium totalitních režimů České republiky
ÚV KSČ – Ústřední výbor Komunistické strany Československa
VB – Veřejná bezpečnost

Použité prameny a literatura

Prameny

Archivní materiály

Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky (ÚSD AV ČR):
Sbírka Františka Cikánka: Persekuce, protesty proti nezákonnému stíhání
občanů aj.: Záznam ze soudního přelíčení s I. Jirousem a spol.

ÚSD AV ČR: Sbírka Františka Cikánka: Persekuce, protesty proti
nezákonnému stíhání občanů aj.: Kázání Svatopluka Karáska z 30.3. 1976.

Ústav pro studium totalitních režimů České republiky (ÚSTR ČR) – archiv
bezpečnostních složek (ABS): ČVS: 3/ 120- 77

ÚSTR ČR – ABS: Vyšetřovací spis a. č. V-15053 (svazek bývalé Správy
sledování)

ÚSTR ČR – ABS: Vyšetřovací spis a. č. ZV- 485 MV (svazek kategorie OS,
osobní svazek)

ÚSTR ČR – ABS: Archivní materiál a.č. 687608 MV (svazek bývalé Správy
sledování)

ÚSTR ČR – ABS: Archivní materiál a. č. 803708 MV (svazek kategorie PO,
prověřovaná osoba)

ÚSTR ČR – ABS: Archivní materiál a. č. 821542 MV (svazek kategorie PO,
prověřovaná osoba)

Periodika:

*BEZR, Onřej: Plasticí mají sebrané spisy, Lidové noviny, 13.12.2002, roč. 15,
č. 290, str. 24. ISSN 0862-5921*

Gejzír aneb z podzemí hudba vyhřezlá, Melodie, 1969, č. 5, str. 144 – 149.

*HARTMAN, Ivan: Sebrané spisy Plastic People, Respekt, 1997, č. 43, str. 18 –
19.
ISSN 0862-6545*

*KABALA, Jan: Zpráva z českého hudebního podzemí, Svědectví, roč. 13, č. 51,
str. 571 – 586.*

Kolektiv autorů: Dopis z Prahy, Svědectví, roč. 13, č. 52, str. 689 – 698.

KOTEK, Josef: Underground music a její sociální otazníky, Melodie, 1969, č. 2, str. 37- 40.

RIEDEL, Jaroslav: Z historie skupiny PPU, Týden, 17.11.1997, č. 47, str. 88-89.,

Galerie The Plastic People of the Universe, Týden, 17.11.1997, č. 47, str. 92-94. ISSN 1210-9940

The Plastic People of the Universe opět na scéně, Slovo, 19.7. 1997, s. 7. ISSN 1211-6416

Dokumentární filmy

Bigbít (16/42), režie Z. Suchý, 1998, odvysíláno 10. 5. 2010 na ČT 2.

Plastici zpátky v podzemí, připravili: J. Albrecht a M. Petrov, 2009, odvysíláno 22. 11. 2009 na ČT 2.

21 mluvčích Charty [trídílný cyklus], připravili J. Štern, D. Cysař a O. Sommerová, 2009, odvysíláno v lednu 2010 na ČT 2.

Elektronické zdroje

AŠENBRENER, Ladislav. Encyklopedie české alternativní scény do roku 1993 [online]. 11.2. 2009 [cit. 2010-03-11]. Plastic People of the Universe, dostupné z WWW: <www.projektpunk.cz>.

Hnědá kniha o procesech s českým undergroundem [online], [cit. 2010-02-02], dostupné z WWW: <www.bumbum.cz>.

Hnědá kniha o procesech s českým undergroundem [online], [cit. 2010-03-01], dostupné z WWW: <www.cibulka.com>.

Charta 77 [online], 2010 [cit. 2010-03-26], dostupné z WWW: <www.cibulka.com>.

Michal Jernek. Interview s bývalým hráčem nejstarší sestavy PPU. *Mašurkovské podzemné* [online], 1997, 25 [cit. 2010-01-16], dostupné z WWW: <www.guerilla.cz>.

The Plastic People of the Universe [online], c2009 [cit. 2010-02-12], dostupné z WWW: <www.plasticpeople.eu>.

The Plastic People of the Universe [online], 1997 [cit. 2010-01-26], dostupné z WWW: <www.ceskatelevize.cz>.

Výstava „Souhlasím s prohlášením Charty 77 z 1.1.1977 - Podpisy prvních signatářů Charty 77“ [online], c1999 [cit. 2010-03-14], dostupné z WWW: <www.ustrcr.cz>.

Vznik Charty 77 [online], c1999-2010 [cit. 2010-03-02], dostupné z WWW: <www.totalita.cz>.

literatura

HAVEL, Václav: Do různých stran. Eseje a články z let 1983-1989, Praha, Lidové noviny, 1990. ISBN 80-7106-012-7

HAVEL, Václav: Moc bezmocných, Praha, Lidové noviny, 1990. ISBN 80-7106-005-5

HAVEL, Václav: O lidskou identitu, Praha, Rozmluvy, 1990. ISBN 0946352046

HEJDÁNEK, Ladislav: Dopisy přáteli, Praha, Institut pro středověkou kulturu a politiku, 1993. ISBN 80-85241-10-2

HLAVSA, Milan – PELC, Jan: Bez ohňů je underground, Praha, BFS, 1992. ISBN 80-901300-1-1

CHURANĚ, Milan: Kdo byl kdo v našich dějinách ve 20. století, sv. 1, Praha, Libri, 1998. ISBN 80-85983-44-3

JIROUS, Ivan: Magorův zápisník, Praha, Torst, 1997. ISBN 80-7215-033-2

JIROUS, Ivan: Pravdivý příběh Plastic People, Praha, Torst, 2008. ISBN 978-80-7215-355-8

KARLÍK, Viktor a POKORNÁ, Terezie (editoři): Anticharta, Praha, Společnost pro Revolver Revue, 2002. ISBN 80-903061-0-1

KORÁL, Petr a ŠPULÁK, Jaroslav: Ohlasy písní těžkých. Encyklopedie českých a slovenských hard rockových a heavy metalových skupin, Praha, Hakon Euro, 1993. ISBN 80-901558-0-4

KYNCL, Karel: Po jaru přišla zima, Praha, Art-servis, 1990. ISBN 80-7116-005-9

LINDAUR, Vojtěch. a KONRÁD, Ondřej: Bigbít, Praha, Torst, 2001. ISBN 80-7215-149-5

MACHOVEC, Martin (editor): Pohledy zevnitř. Česká undergroundová kultura ve svědectvích, dokumentech a interpretacích, Příbram, Pistorius & Olšanská, 2008. ISBN 978-80-87053-22-5

MLYNÁŘ, Zdeněk: Socialistou na volné noze, Praha, Prospektrum, 1992.
ISBN 80-85431-33-5

NEOMYTKOVÁ, Jarmila (editorka): Humpolecký Magor, Praha, Torst, 2007.
ISBN 978-80-7215-299-5

ODVÁRKA, Jiří: Auvajs, Mejlo, Praha, Primus, 2003. ISBN 80-86207-50-1.

OTÁHAL, Milan: Normalizace 1969 – 1989. Příspěvek ke stavu bádání, Praha, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2002. ISBN 80-7285-011-3

OTÁHAL, Milan: Podíl tvůrčí inteligence na pádu komunismu, Brno, Doplněk, 1999. ISBN 80-7285-011-3

OTÁHAL, Milan: Opozice, moc, společnost 1969 – 1989. Příspěvek k dějinám „normalizace“, Praha, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR: Maxdorf, 1994.
ISBN 80-85800-12-8

PREČAN, Vilém: Novoroční filipika 1995. Disent a Charta 77 v pojetí Milana Otáhala, Praha, Ústav pro soudobé dějiny, 1995. ISBN 80-85270-40-4

PREČAN, Vilém: Charta 77. 1977 – 1989. Od morální k demokratické revoluci, Praha, Ústav pro soudobé dějiny ČSAV, 1990. ISBN 80-900422-1-X

RIEDEL, Jaroslav: The Plastic People of the Universe – texty, Praha, Mat' a, 2001. ISBN 80-7287-029-7

Samizdat. Eseje. Alternativní kultura ve střední a východní Evropě - šedesátá až osmdesátá léta 20. století, Berlín, Výzkumný ústav pro východní Evropu při univerzitě Brémy, 2002. ISBN 3-936604-01-0

ZAJÍČEK, Pavel: Zápisky z podzemí (1973-1980), Praha, Torst, 2002.
ISBN 80-7215-176-2

Příloha č.1: Jmenný seznam hudebníků a lidí okolo Plastic People v období od roku 1968 do roku 1988

Hudebníci

Ivan „Váňa“ Bierhanzl – kontrabas
Jan Brabec – bicí
Josef Brabec – bicí
Vratislav Brabenec – alt a soprán saxofon, texty
Eugen Brikcius – nehrající člen
Ladislav Dědek - pozoun
Jan Franta – trubka
Milan „Mejla“ Hlavsa – baskytara, hudba
Josef Janíček – kytara, klávesy, zpěv
Michal Jernek – zpěv, soprán saxofon, texty
Jan Jílek – trubka
Jiří „Kába“ Kabeš – elektrická viola, kytara
Ladislav Leština – elektrické housle
Jan Macháček – kytara
Petr Placák – texty, klarinet
Michaela Pohanková – zpěv
Josef „Bobeš“ Rösler – klarinet, basklarinet
Milan Schelinger – kytara
Tomáš Schilla – violoncello
Jan Schneider – perkuse, vokál
Václav Stádník – flétna
Vasil Šnajdr – flétna
Jiří „Přemysl“ Števích – kytara
Jiří Šula – bicí
Jaroslav „Boví“ Unger – perkuse, vokál
Jaroslav Vožniak – bicí
Paul Wilson – kytara, zpěv, kazoo
Pavel Zajíček – zpěv, texty
Pavel „Eman“ Zeman – bicí

Lidé okolo The Plastic People of the Universe

Egon Bondy – texty
Jiří „Fireman“ Bouček – pyrotechnik
Přemek Fialka – film
Robin Hájek – nahrávání
Aleš Havlíček – film
Zdeněk „Pišišvor“ Hrabě – pyrotechnik
Michal Charouz – nahrávání
Paní Jerneková- kostýmy
Ivan „Magor“ Jirous – umělecký vedoucí, manažer
Věra Jirousová – nápady, texty

JUDr. Klíma – advokát
Pavel Kratochvíl – manažer
Jiří Němec – psycholog
Dana Němcová – manažerka
Fanda Pánek – texty
Tomáš „Kvašňák“ Pohl- technika
Paní Pospíšilová – pečovatelka
Petr Prokeš – nahrávání
Petr Prokeš – fotograf
Vilém Ryšavý – manažer
Jan Ságł – fotograf
Zorka Ságlová – výtvarnice
Vladimír „Hendrix“ Smetana – technika
JUDr. Sodomka – advokát
JUDr. Štěpánek – advokát
Vladimír „Plivník“ Vyšín – plivač ohňů, technika
Jiřina Zemanová – texty

Plastic People Foundation – mecenáš
Boží Mlýn – vydavatelství

(Převzato z kroniky The Plastic People of the Universe, viz: M. Hlavsa – J. Pelc: Bez ohňů je underground, Praha, BFS, 1992)

Příloha č. 2 : Žádost o zaslání informací k osobě Svatopluka Karáska ze dne 22. července 1976

SUTOMI - LINDAK
KRAJSKÁ SPRÁVA SBORU NÁRODNÍ BEZPEČNOSTI
SPRÁVA STÁTNÍ BEZPEČNOSTI - DŮLÍ NAŠ LÁSKA

č. 02-00-711/2-20-24-76

22. července 1976

PŘÍSNĚ TAJNĚ

Správa Státní bezpečnosti
II. A odbor, 5. oddělení

7711ak 8.1

k rukám náčelníka
F r a h a

KI 2244 - Správa Státní bezpečnosti
Datum
Číslo 22-262114/2-20-76
Průběh

KARÁSK Svatopluk - zaslání poznámek.

Podat listů 1

Přílohy 1

Dne 17.3. 1976 byl zastčen náš objekt v akce "TOMÁŠ" pracovníky VB Štichovice, okr. Praha - západ, **KARÁSK Svatopluk**, nar. 18.10. 1942 v Praze, bývalý evangelický vikář, posledně zaměstnán jako správce záuku Houška v okrese Česká Lípa, trvale bytem Praha 5., Holeškovy 745/14.

Žádáme o zaslání informací a materiálů k jeho osobě, což jste nám přislíbili v přípisce ze dne 25.3. 1976 pod čj. OS-001140/2s-5-76.

Vzhledem k tomu, že jmenovaný je i nadále veden v signální svazku "TOMÁŠ" č. 14632, žádáme o uvedení poznámky proto, abychom mohli případně další rozpracování

ukončit, v opačném případě svazek postoupit Vaší sou-
částí.

Náčelník II. odboru 2-37b :
(ppk. Miloš HINGAR)

na stanovisku příslušného orgánu k č. 1 / 1976

[Handwritten signature]

sdělení správy Sboru národní bezpečnosti hlavního města
Prahy a Středočeského kraje ze dne 4. srpna 1976

SPRÁVA SBORU NÁRODNÍ BEZPEČNOSTI
HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY A STŘEDOČESKÉHO KRAJE

2. odbor - 6. oddělení

Č. 68-00 / 1173 / 2a-76 4.8.1976

Výtisk č. 1
Počet listů: 1
Průběh tajný

KS 680, 9-010
2. odbor
Četř. n. Lohm

KARÁLEK Dušan, nar. 16.10.1947 - sdělení

Zaměstnaný prochází v sítích "KAPELA" a "BOJANOVICE". Odbo-
rem vyšetřování Praha východ - západ je realizován v síti "BOJA-
NOVICE" pro svéjší aktivní účast na ilegálních srazích hippies
v Postupicích, Bojanovicích a Kostelci u Křížku. Na těchto sra-
zech veřejně produkoval své náboženské, vulgární a protisocia-
listický zaměřené texty. Na základě těchto skutečností bylo
proti němu výše uvedený odb. vyšetřování vynesena obvinění
podle § 202 tr. zákona.

Dále se KARÁLEK stýká se závadovými osobami, procházejícími
v síti "KAPELA" a "BOJANOVICE", jako např. se členy závazné ho-
dební skupiny "PLASTIC PEOPLES" - DANIELEM Josefem, nar. 28.12.
1947, KARŠEN Jiřím, nar. 26.3.1948, BRADENEM Vratislavem, nar.
28.4.1943, HLAVNEM Milanem, nar. 6.3.1951 a s řadou dalších osob.

Příslušné materiály k osobě KARÁLEK, dokumentující jeho
trestnou činnost se nacházejí ve vyšetřovací zprávě na odboru
vyšetřování Praha východ - západ.

Vyřizuje: netřbo. řídek / 2190

Město: 2a odboru 6-010 Praha
pplk. Dvořák Jiří

ÚSTR ČR - ABS: Archivní materiál a.č. 687608 MV, svazek č. 687608_1_6
(svazek bývalé Správy sledování)

Příloha č. 3: Dopis Zdeňka Mlynáře státním orgánům z 8. září 1976

Otevřený dopis politickým činitelům odpovědným za zákonnost v ČSSR

Od jara letošního roku je v Československu vězněna desítka mladých lidí, jejichž proviněním je, že skládali, zpívali a hráli hudbu a texty, které jsou proti gustu různých oficiálních orgánů a administrátorů v kultuře a politice. Jde o Ivana Jirouse a jeho přátele, především z hudebních skupin Plastic People of Universe a DG 307.

Jako kriminální živly mají být postiženi mladí lidé, hlásící se u nás k hudebnímu a ideovému proudu, zvanému "underground culture", který lze pozorovat v různých industriálně vyspělých zemích dnešního světa. Jsem marxista a v idejích tohoto proudu nespátřuji společenské východisko z krizových situací, do nichž staví člověka - a zejména mladého člověka - moderní industriální civilizace. Avšak i jako marxista i jako právník musím protestovat proti tomu, aby stát, který se nazývá socialistickým, reagoval na podobné hnutí mladých lidí tím, že zneužije trestní zákon a autory či interprety nepohodlných textů a hudby zavře do kriminálu jako zločince.

Že jde o zneužití trestního zákona, to zcela jasně ukázalo soudní líčení u okresního soudu pro Plzeň - jih dne 5. a 6. července letošního roku. Tento soud odsoudil k nepodmíněným trestům odnětí svobody v trvání od osmi měsíců do dvou a půl roku K. Havelku, M. Skalického, F. Stárka (všichni ve věku 24-26 let, pracovali v dělnických povoláních) za to, že se údajně dopustili trestného činu výtržnictví (§ 202 tr.z.) tím, že umožnili v klubu SSM v Přešticích u Plzně veřejné vystoupení Ivana Jirouse a zpěváků Karla Soukupa a Svatopluka Karáska, které obsahovalo "hrubě neslušné a vulgární výrazy". Tři mladí lidé mají tedy být po mnoho měsíců vězněni jen za to, že pomáhali organizovat schůzku jiných mladých lidí, na níž měly být pronášeny "vulgární výrazy"! A to všechno nikoli v pověstných Zvonokosech, nikoli v Kalvínově Ženevě na konci středověku, nýbrž v Československé socialistické republice roku 1976.

Plzeňský soud vycházel z toho, že "trestný čin" výtržnictví je plně prokázán tím, že v interpretovaných písňových textech bylo zjištěno několik běžných hovorových vulgárních slov, jako např. hovno, prdel, vysrat se apod. Soudu přitom muselo být zjevné, že nikdy nešlo o samoučelné nadávky, nýbrž že tato slova byla součástí textů, vyjadřujících určitý životní pocit nebo názor. Tak např. jeden svědek vypověděl, že slyšel výrok "člověče, čemu se podobáš ve své velikosti ... hovnu".

Představitelé moci obvykle nikdy a nikde nechtějí připustit, že by se ve své velikosti podobali čemukoliv jinému, než vtělení nejsvětějších ideálů lidstva. Avšak normální člověk nemá tak trvalé pocity sebeuspokojení, normální lidé propadají i pocitům bezmoci a skepse. I britké sebeironizování šokujícími slovy je proto pro normální lidi lidské; za citovaným průměrem vycitňují mnohem spíše biblické "Prach jsi a v prach se obrátíš, než úmysl páchat "trestný čin výtržnictví".

Ani vulgární, v lidové češtině však zcela běžná slova, nejsou žádnou novinkou nebo zvláštností textů k "underground" hudbě. Jen nahlédnutím do akademického Slovníku spisovného jazyka českého (Academia díl I.-IV. Praha 1960-71) lze bez obtíží zjistit, že "výtržnictví" v podobě publikace takových slov se dopouštěli mnozí čeští umělci dávno před nyní vězněnými autory a interprety: Díl III., str. 499: "já na zákon seru" (Karel Čapek). Tamtéž: "co s námi svedou? sračku starou" (Pavel Bojar). Díl II., str. 879: "no, do prdele vám mluvit nebudu" (Ivan Olbracht). Tamtéž: "jděte do prdele s vaší Amerikou" (E. F. Sedláček). Díl IV., str. 344: "víš, že se ti na to stejně vysereme" (Miroslav Hanuš) - a tak dále, a tak dále.

Podle měřítek, uplatňovaných v trestním řízení proti přátelům I. Jirouse, by musela být trestně stíhána i veřejná četba četných textů nejenom Jaroslava Haška, ale třeba také Vítězslava Nezvala a mnoha dalších našich literátů. Nic podobného jsme však zatím ještě ani v dnešním Československu neviděli a pravděpodobně ani neuvidíme. Neboť trestní řízení proti Ivanu Jirousovi a jeho přátelům ve skutečnosti nebylo zahájeno kvůli "vulgárním výrazům". Bylo zahájeno proto, aby postrašilo a umlčelo mladé lidi, kteří odmítají podříditi se, oficiálním, státně uznávaným kritériím, podle nichž má mladý člověk žít a bavit se, cítit a posuzovat hodnoty ve společnosti i ve svém životě. Jde o zastrašení a potlačení těch, kteří se protíví - byť i tak nevinným činem, jako je zpívané slovo - uznat alespoň navenek, alespoň licoměrně, že všechno oficiálně vynucované je jediné správné a dobré. Stoupenci "underground" hudby nejsou trestáni za vulgární výrazy, to je jen záminkou pro zneužití trestního zákona. Mají být potrestáni za to, že odmítají podříditi se, že proti oficiálním zákazům a příkazům chtějí po svém hrát, zpívat a žít. Nejde nyní o to, zda tento způsob jejich vzpoury je nebo není společensky možným východiskem pro řešení krizových situací lidského života. Jde o to, zda mají nebo nemají mít právo, aby zkoušeli ve svém vlastním životě hledat takové východisko, které považují za pravé a hodnotné. Samozřejmě, že pro ně jako pro všechny ostatní občany platí zákony a právní řád, avšak tyto zákony nelze z pohnutek politické libovůle proti nim zneužívat, tendenčně aplikovat.

Snaha utéci ze společnosti, vybudovat mimo oficiální společnost jiné vlastní společenství, v němž by nebylo toho, co člověk pociťuje jako faleš a lež oficiálních společenských struktur - to je snaha mladých lidí v moderní industriální civilizaci častá. Myslím, že marxisté musí hledat, jak obecné společenské příčiny, které k tomu vedou v moderní civilizaci vůbec, tak také konkrétní historické příčiny, které k tomu vedou v různých zřízeních, zemích a státech. Chtějí-li tedy například u nás dnes marxisté tyto snahy nějak ovlivnit, chtějí-li, aby co nejméně mladých lidí hledalo východisko v úniku ze společnosti do izolovaného světa nějaké vlastní sekty, musí se zamyslet nad příčinami, které dnes u nás především k takovým snahám vedou, musí se pokusit odstraňovat takové příčiny. Nemohou však doufat, že kriminálem a jinými formami násilí se pro mladé lidi stanou méně přitažlivé tendence, jež únik ze společnosti a vytváření jiných, náhradních společenství nabízejí jako východisko.

Myslím, že v naší zemi dnes působí celá řada konkrétních faktorů, které zesilují přitažlivost snah utéci ze společnosti pro každého, kdo se chce bránit proti falši a lži. Nehledě na opačná slovní ujištění, je ve skutečnosti faleš a lež

uznávána v dnešním našem režimu za občanskou ctnost. Falešná, nepravdivá interpretace našeho společenského vývoje v roce 1968 je dokonce základem celé oficiálně prosazované ideologie. Kdo přijímá nepravdy alespoň navenek, kdo proti nim neprotestuje, je ponechán v klidu, nebo i preferován. Kdo však proti takovým nepravdám protestuje a vystupuje, je pronásledován a ničen. Kdo se přetvařuje a navenek hlásá to, čemu nevěří, a co v soukromí popírá, je považován za spořádaného občana. Kdo otevřeně říká svůj opravdový názor i tehdy, je-li v rozporu s vůlí moci, je pronásledován a šikanován. Víra a přesvědčení jsou v každodenním životě stále více směšným anachronismem, cestu k oficiálnímu úspěchu otevírá naopak cynismus a schopnost popřít cokoli, co se nelíbí oficiální moci. Stále více se rozmáhá všeobecná korupce a koupit lze dnes už téměř všechno v této zemi. Oficiální propaganda sice občas slovy proti tomu brojí, ale ve skutečnosti se režim nemůže proti korupci účinně postavit, neboť se o ni opírá. Jako ctnost se nepokrytě vychvaluje udavačství, pokud slouží politickým záměrům režimu. Práce a kvalifikace velmi často nejsou kritériem pro společenské uplatnění, jež je podmiňováno především stupněm servilnosti vůči oficiální moci. Slepá, úplná poslušnost vůči této moci je ve skutečnosti základní uznávanou ctností. Jakákoli neposlušnost, kritická neústupnost a vlastní hlava jsou naproti tomu občanovi na závalu a mohou se v očích moci lehko stát zločinem.

Teprve režim, který lidem u nás dá možnost, aby proti všemu tomu bojovali, který jim dá svobodu projevu pro účinnou kritiku naší současné nemocné společenské reality, bude mít určitou naději, že mladí lidé začnou častěji uvažovat o tom, jak hledat humánní východisko nikoli v úniku ze společnosti, nýbrž ve společensky integrované aktivitě. Samozřejmě, že ani v jiném než dnešním režimu by nezmizely proudy, orientované podobně jako "underground culture". Avšak mladí lidé by měli svobodnou možnost ověřit si volbu mezi hodnotami, jež lze svobodně hledat a hájit v socialistické společnosti, zbavené maximální měrou cynické licoměrnosti a kasárenské reglementace lidského života. Společnost by se nikterak nemusila bát extremismu "underground culture"; jakákoli i oficiální společností později uznávaná avantgarda umělecká vždy působila v době svého zrodu šokujícím způsobem svými extremistickými prvky, avšak v demokratickém společenství vždy byly nakonec skutečné hodnoty, jež přinášela, integrovány do národní kultury a extremistické rysy vždy společnost, pokud měla skutečnou svobodu volby vlastních hodnotových orientací, prostě zamítla a překonala.

Dnes se u nás sice oficiálně tvrdí, že mladí lidé ve své zdrcující většině podporují současný režim, že si ani nic jiného nepřejí, než dostat se po žebříčku oficiálních struktur poslušně k svému uplatnění a plnit oficiálně uznávané úkoly. Myslím však, že těmto řečem ani představitelé moci u nás ve skutečnosti nevěří. Neboť jinak by nebylo tolik strachu před vlivem takových mladých lidí, jako jsou Ivan Jirous a jeho přátelé. I oficiální místa asi naopak vědí, jak silné je působení nonkonformních postojů a proudů mezi naší mládeží. Vědí, že i pod svěrací kazajkou oficiálně uznávaných monopolních organizací žije mládež docela jinými problémy a hodnotami, než jaké jí předkládají úvodníky v novinách. A proto i ten konkrétní a neomalený pokus vyhlásit stoupence "underground" hudby za výtržníky, chuligány a kriminálníky, zavřít je za užívání "vulgárních slov".

Pokus vydávat politicky účelovou trestní represí proti přátelům Ivana Jirouse za nepolitickou, kriminální záležitost, neobstál jak před veřejným míněním v Československu, tak v zahraničí. Právě proto, že jde o politickou záležitost, staví se proti pokusům o zneužití trestního zákona v tomto případě i řada pokrokových, levicových sil v zahraničí. Vážím si toho, že mezi nimi jsou také italští komunisté a myslím, že hrubý útok "Rudého práva" (dne 2. září 1976) proti ústřednímu tiskovému orgánu IKS "Unita" jen přispěl k tomu, aby si stanoviska italských komunistů vážilo co nejvíce našich občanů. Bude-li "Rudé právo" i nadále zamlčovat, co se děje v Plzni a v Praze, a bude přitom napadat italské komunisty, že "berou pod ochranu protispolečenské živly, chuligány, které vydávají za umělce", pak tím jen podnítí živější zájem československých občanů jak o tento konkrétní případ zneužití trestního práva, tak i o stanoviska italských komunistů k celé řadě problémů rozvoje politické demokracie a lidských práv za socialismu. A to je ovšem nutno jen a jen vítat.

Každý, kdo jen trochu zná mechanismus našeho politického systému, s jistotou ví, že takové akce, jako je uvěznění desítky mladých lidí za činnost, podobnou činnosti přátel Ivana Jirouse, nedělá u nás samostatně ani policie, ani prokuratura a soud. Takové akce se vždy "politicky projednávají" na různých příslušných úrovních v politických, stranických i státních orgánech. Jejich směrnicemi se pak řídí bezpečnost i justiční orgány. Obracím se proto tímto otevřeným dopisem především k těmto politickým činitelům a orgánům s výzvou:

1. Zastavte trestní stíhání za výtržnictví proti obviněným členům skupiny Plastic People of Universe a DG 307 i proti I. Jirousovi a zpěvákům K. Soukupovi a S. Karáskovi. Pokud budou tito lidé souzeni, bude to stejně jako soudní proces v Plzni jen důkazem nezákonného, politicky účelového zneužívání právního řádu. Zrušte v odvolacím řízení rozsudek okresního soudu pro Plzeň - jih, jímž byli odsouzeni K. Havelka, M. Skalický a F. Stárek. Propusťte na svobodu všechny ještě nyní vězněné mladé lidi, obviněné v souvislosti s tímto případem.

2. Zrušte administrativní opatření, která některým hudebníkům či jiným uměleckým skupinám oficiálně nedovolují provozovat amatérskou uměleckou činnost. Tato opatření jsou projevem snahy předepisovat lidem - zejména mladým - jak se smějí nebo nesmějí bavit, jak smějí nebo nesmějí cítit a smýšlet ve svém osobním životě a volném čase. Jsou v rozporu jak s elementárními zásadami demokratického politického a právního řádu, tak i se skutečnými zájmy socialistické společnosti, kterou kasárenská reglementace každého kroku v životě lidí poškozují, diskreditují a odsuzují ke stagnaci a zaostávání.

V Praze 8. září 1976

Doc. JUDr. Zdeněk Mlynář CSc.

Zasláno:

Předsednictvu Federálního shromáždění ČSSR
Předsednictvu vlády ČSSR
Generálnímu prokurátorovi ČSSR
Předsedovi Nejvyššího soudu ČSSR
Ústřednímu výboru KSČ
Tisku a sdělovacím prostředkům

převzato z „Hnědé knihy“ o procesech s českým undergroundem [online]

Příloha č. 4: úryvek ze záznamu soudního přelíčení s I. Jirousem a spol.

...oznáčil. Ze se nechtěl být viněn. Ječ ve dvou jeho písničkách se objevují
nějaké neveliké slova. Za celá své pšestběni jen v jedním případě, totiž
v Bojanovicích, veal by vystoupení se zcela vhodným způsobem. Bylo to ale
dále uvolněnou atmosférou současně svatební oslavy. V rostupičích v roce
1974, když se poprvé setkal s vatařskými obězlovanými, apival ty své tři
písničky, které uvedl také na Polit. poraděních Pražského kulturním střediskem
v Matějovickém sále v Praze. Kládá transpozice spirituatů, které pochází
z evangelijní sinituismu, dekadenci a klerikalismu, ale jejich pravý opak -
tělesný víra a mudiří, postoj, aspoňji k otevřenosti lidského života. Jejich
přelomem na skladě i dī považuje se morálně pozitivní. V 60. letech, které
akladě vnímal kráčí, je asi deval vulgárních výrazů - "naše texty se tedy tma-
to v výrazy rozehodá nehemí". Klerikalismus usiluje o společnost, kde vládne
církve... s. Maršák: "Nikdy jsem nebyl pro církev vládnoucí." Jako verš
slovák jsem ekláděl a apival písničky, ve kterých je přitomná moje víra."
Všem se lí z biblického prostředí. Běží politické situace, ale situace lidské/
"Pokus socialistické společnosti hájí způsobu vyznání, nejsou moje písničky proti-
společenské. Proto jsem přesvědčen, že tvrzení prokuratury nemůže před-
soudem obstatí." Na dotazy obhajoby, zda se cítil inspirován také spirituály,
jako apival Paul a Beson, odpovídal kladně - snažil se pro tento projev
najít adekvátní výraz v české řeči, zachovat dřenout a lidovost bernátského
spěvu. Z výsledku Vratilava Brabence vyplynulo, že se účastnil jen několika
vystoupení a to jako saxofonista. Spíše 15 let, a toho 6 let byl profesio-
nalem. Nechtěl se vinout. Poznal se skupenosti mnoho různých vystoupení, mže
přelo říci, že salovany produkce samoly charakter výhránosti. Kritická názor-
y na tvorbu salovanych kapel občas slyšel, ale šlo o odlišné estetické
mastery na hudbění styli, nikoli o pohoršení. Texty salovanych skupin by o-
smělí jako mistický folklor nebo kulovní posíl... Na Plastic People ho přil-
kaloval. Ne mohli hrát improvizované, bez omezení. Klerikalní mastery naklá-
ve skupině nepřijímal. Sám studoval do roku 1969 na Komenského evangel.
báhozí v. Fakultě v Praze, ale nakoresel se s ní rozešel a od té doby s ní
nemá styky. Zažil se v hudbu, sakradní estetiky /to je i jeho povolání/
Botanika, Semereologji a literaturu. Pokud by měli povolení, scudi, že by ve
skupině hráli hudbu stalojného směru, hudbu neskomercializovanou, usilovali
by o vypracování osobitého výrazu. Prokurátor klade otázku, jak probíhaly
kvalifikační zkoušky pořádané Pražským kulturním střediskem, k nimž se
skupina Plastic People svého času přihlásila. tuto otázku zodpovídal za-po-
kratně Ivan Jirous. Zkoušky probíhaly v roce 1973, skupina vystoupila se zhu-
debnou básně "Růže a mrtví" od známého českého umělce Jiřího Koláře a s
jednou skladbou instrumentální. V komisi byli tehdy významní hudebníci a
hudební kritikové. Ti pak skupině řekli, že kvalifikační zkoušky složila a
dostal skupina kvalifikaci. Ovšem asi za 14 dní dostala skupina cyklostylo-
vaný dopis, kde se jí oděluje záporný výsledek zkoušek a povšechný zdůvod-
nění, že způsob hudby skupiny není společensky žádoucí a vylučuje zprostřed-
kování Pražského kulturním střediskem. Ivan Jirous: ptal jsem sena podrob-
nosti telefonicky ředitel PKZ. Bylo mi řečeno, že naše hudba je morbidní.
Položil jsem otázku, zda v našem státě existuje nějaká jiná agentura, u níž
bychom se mohli přihlásit. Dostal jsem negativní odpověď. Tehdy jsem se
rozhodl, že budu hrát pro sebe a pro své přátele, kterým se tato hudba lí-
bí". V roce 1975 se skupina Plastic People s DG 307 přihlásily k přehrá-
kám amatérských lidových hudebních. Jak konstatovala předsedkyně senátu,
oficiální hodnocení založení ve spisech bylo zcela negativní. Na rozdíl od
tento hodnocení není o průběhu zkoušek z roku 1973 ve spisech zmínky.

Jako první ze skupiny svědků byla předvolána dívka z Bojanovic, Dana
Brdová, která v době oslavy svatby Ivana Jirouse v místní síle bylo právě
13 a půl roku. Velmi rozpačitě svědčila, že do sálu, kde probíhala zkouška-
ná oslava, se šla podívat ze zvědavosti a připadalo jí to tak velmi ne-
vhodně. Slyšela jedno a druhé slovo v jedné písničce a s kamarády, kteří
se dovítili že sálu také nakrčíko vukli se potom domlouvali v tom směru,
že by "to tak /ta sáleva/ nemělo být". Pohorěna však nebyla, pouze prohlá-
la se dotaz obhajoby, co na ni působilo nepřiznivě dojezem, že to byla

svědků nepřekročil takového programu. - Další svědkyně, rovněž vlastní div-
 ko s Bojanovic před tak stará Zdenka Houdková vypověděla, že se na oslavě
 sama sama šla podívat, neboť jí nikdo nebránil vstoupit do sálu. Naděje
 je, že děti se spolu s obhajobou, proč tedy se vavala plátek pět hodin
 byla se jí to vůbec nelíbilo odsvědčila, že je zvyklá chodit tam každou so-
 vědomě, co tam viděla a slyšela, rovněž hovořila, že nepřiznává na ni působilo
 někdy, když byla tam. Po dotazu obžalovaného Jirouse, od kdy byla na
 programu přítomna však vypověděla, že byla dočasně té žánru vavara, kde byly
 nepočetné, že texty nejsou anglické. Otázka obhajoby dr. Kotejla, zda už
 svědkyně nikdy slyšela nevolné slova tam pronášená, nebo zda se to bylo první
 při této příležitosti, byla na otázku prokurátora zamítnuta jako suggestivní
 a tím, že by s ní byly takové nevolné výrazy. Dále svědkyně uvedla, že
 jako texty písní žádná jiné správně slova v doprovodných svědkyňčiných proje-
 vech analyzovala. - Další předvolaný svědek ženatý, výšepní inženýrské oslavě
 v Postupicích, člen místní televizní organizace, vypověděl, že byl u nich
 najmut při návštěvě Kuthanovou na oslavě svatby den po svatebním obědu.
 řekl, že vlastní zábavě o hudbě nevedl žádnou pozornost, neboť této hud-
 by neznal. Na dotaz obhajoby, co se mu na průběhu oslavě svatby nelíbilo
 odpověděl, že hudbou si nespívali lidovky, jak my známe, k dotazu obžal-
 vaného Kadeka, jak na něho působila celková atmosféra programu řekl, že
 oběma všem účastníkům byla zhrzená a slušná, nicméně se rozhodli v Škole
 nepovolovat přístře podobné oslavě svatby, aby nešli opístačky. - Svědek
 Josef Hlouček, zaměstnaný v Čs. televizi, jehož výpověď se rovněž týkala os-
 lavy v Postupicích vypověděl, že se na stábek spolupracovníků přijel na
 oslavu svatby, aby zde natočil televizní film, který měl uplatnit při
 přijímání členů na FAMU. Tento film byl i se zvukovým záznamem na místě
 natočen a byl dle k dispozici oběma, a dotazu obžalovaného Pavla Zajíčka,
 proč byly do filmu zahrnuty i dvě písně skupiny DČ 307, jestliže byl svědek
 pohoršen výrazem tvorby této skupiny /jak je uvedeno ve spisech/ svědek od-
 počítal, že nebyl pohoršen vystoupením skupiny DČ 307, a v tomto směru
 opravil svou první výpověď, že byl pouze zaskočen skutečností, že chleběl
 tento program nevhodným pro svůj účel, tj. k natočení filmu pro přijímání
 členů na FAMU. Pokud by tento film byl natočen třeba jako sociologický
 dokument, neměl by proti hudebnímu projevu skupiny v filmu námitky. Dále se
 prohlásil za dotaz obhajoby, že jsou mu známa umělecká díla, v nichž jsou pu-
 dobné vulgární výrazy použity. Svoji svědeckou výpověď opravil a zpřesnil
 v tom směru, že oslavu opustil z technických důvodů, že bylo třeba zavčas
 vrátit vypůjčené televizní zařízení včetně vozů. - Předvolaný svědek Josef
 Marhold, psychiatr, vypověděl k vystoupení v Koetelci u Křížku a v Bojan-
 ovicích. Obdržel pozvání na svatbu a oslavu a rád se zúčastnil, neboť ho za-
 jímá hudba, třebaže na tento typ hudby se neorientuje, má sympatie spíše k
 jazzu. Rovněž je veškerý zájem profesionální, jakým upůsoben reagují mladí
 lidé na hudební produkci, o ní lze říci, že její hudební styl je drsnější.
 Na dotaz prokurátora, jak na něho působilo vystoupení v Bojanovicích odpov-
 ěděl, že se nemůže vyjádřit k profesionální stránce hudby, pokud jde o tech-
 nickou kvalitu reprodukce, nebyla dle jeho mínění nejlepší. /tj. možnosti
 operatury/ a celková atmosféra byla nezvyklá. Pokud jde o vulgární výrazy,
 svědek soudí, že je snad oproti běžným hudebním textům jejich použití ne-
 zvyklé, ale že v tomto typu drsné rockové hudby je lze považovat za funk-
 ční. K dotazu obhajoby, co si myslí o účinku této hudby /co do rytmu a in-
 tensity zvuku/ na publikum, řekl, že mladí lidé tam přítomní byli velmi za-
 jímáni hudebním projevem, pozorně naslouchali a chovali se ukázněně, třebaže
 tento typ hudby jak známo vzbuzuje spontánní reakce posluchačů. Na dotaz ob-
 hajoby, zda Kuthanová, zda podobné vulgární výrazy považuje za běžné, odpověděl, že
 jsou běžně používány v hovorové řeči, což je ve životě a nebyl jimi nikterak
 pobuřen či pohoršen. Má se říci, že celkovou atmosférou byl vystoupení po-

...mnozí je má sympetizaci, pokud mladí lidé projevují tak intenzivní zájem a
...když se na to neposíl, má také porušují vlastní osobní zájmy a končí
v celkové jeho povolení, tj. na psychiatrické klinice. - Další svědek Jiří
Kocourek, člen pušterné pětáčky, vypověděl k vystoupení v Klukovicích
v roce 1973, že byl mimo vše, průběh vystoupení nesledoval. Přístup byl na
vstupenky a aktivní role, jak bylo prováděno vyplácaní neví, nebylo to v jak
ho kompetentní. - Svědek Jiří Kocourek ze Zruče nad Sázavou pohovořil o vystoupení
u skupiny Plastic People ve Zruči nad Sázavou v roce 1972 jako člen místní
ČSM, která byla pořadatelem vystoupení. Podle jeho výpovědi se to někomu
líbilo a někomu nelíbilo, na místě nebyl nikdo pohoršen, když o tom později
si vzpamatovali, osvěty se kritické hlasy, aby se podobně hejřel skupina
už přišel nevalně do Zruče. Na dotaz obhajoby, co na ně působilo nepřívětivě,
řekli, že byl šokován hlavně obléčením hudebníků / byly to kostýmy / -
Křída Jirouš šokován nebyl, zábava proběhla slušně, publikum se chovalo ukáz-
ně, žádná konflikty a pořadatelé navzájem. Na otázku obhajoby, čím by
tedy šokoval nepřívětivý dojem, který v nich vystoupení skupiny Plastic People
zanechalo, řekli, že se jim to nelíbilo. Pokud jde o místní publikum, o něm
vypověděl ve své obhajobě Jirouš, že s ním měli v kraji šťastnější oběti, pro-
tože mladí lidé chovají podle situace a druhu hudby
někdy neakceptují a někdy ne. - Svědek Kocourek z plesového výtvaru v Písku
v roce 1972 prohlásil, že vystoupení skupiny Plastic People vzbudilo tehdy
spíše zájem než pohoršení. Kapela hrála asi půl hodiny, poté byla na pokyn
profesorského sboru vyzvána, aby ukončila svůj program. Nepřívětivě byli posu-
zováni pro své nevhodné obléčení a špatnou reprodukční techniku. Na dotaz
prokurátora, proč si na ples vybrali tuto skupinu, odpověděl, že o skupině
Plastic People četl v současném tisku a sboru pop-music příznivě kriticky
že to byla kapela známá a pro ně cenově přijatelná. Na dotaz obhajoby zda
dáváním vzniklé nevole ze strany pořadatelů bylo převážně odění hudebníků
odpověděl, že hlavním důvodem nespokojenosti bylo to, že skupina měla na místě
oběti s aparaturou : technické nedostatky jim zabránily více začít hudeb-
ní produkcí, tím vznikl v sále zmatek a nepokoj. / Obžalovaný Jirouš ve své
obhajobě zmiňuje skutečnost, že po delší době byla závada na aparatuře
opravena a nebylo možné bez dalšího rizika snížit hlasitost zvuku./
- Další svědek, mající svědek Antonín Kosík ze ČD ČSM v Ledči nad Sázavou vypo-
věděl k vystoupení skupiny P. P. v roce 1971 v Ledči nad Sázavou, že v prů-
běhu vystoupení byly promítány pornografické diapozitivy, což vyvolalo na
části publiku reakci. Jinak nikdo z přítomných vystoupení negativně
neokomentoval, pohoršení, o něm vypověděl již v přípravném řízení, se týkalo
pouze zmíněných diapozitivů. Všichni přítomní se chovali slušně a nic jiná-
ho kritizováno nebylo, ani hudba, ani autorské texty. Na žádost JUDr. Štěr-
pánka bylo zaprotokolováno ze svědecké výpovědi Kosíkova, že reakce ANV by-
la normální, až po 12 dnech se vyaktyly kritické hlasy. Obžalovaný Jirouš
se svědka ptal, zda opravdu považuje za pornografické diapozitivy, které
tam byly promítány, neboť jde o reprodukce děl výtvarného umělce Warhola a
všichni z nich byla porušena na vystavě Amerického umění ve Valdštejnské
vídárně v Praze. Reprodukce Warholových děl byly vybrány proto, že skupi-
na P. P. hrála v té době převážně převzaté skladby z repertoáru Warholovy
skupiny The Velvet Underground a sledovala při svých vystoupeních jednotný
styl hudby a scény, jak je tomu u tohoto progresivního proudu psychedelické
hudby. Štěrpanek lze označit za pornografický materiál dle reprodukováno a vy-
stavováno po celém světě, s tímž se mohla seznámit i šeskoslovenská veřej-
nost. Na dotaz obhajoby, zda svědek zmíněné diapozitivy při promítání viděl,
prohlásil svědek, že on sám je neviděl, ale slyšel někoho říkat, že v sále
promítají něco nevhodného. - Jako posledního dne byla vylíčena svěd-
ecká Lada Šťavová, psychologka, která uvedla, že se účastnila téměř všech
zde zmiňovaných vystoupení, veřejných do roku 1973 i soukromých v tehdejších
kavárnách od roku 1974. Pohovořila, že reakce publika na tuto hudbu jsou apou-
távající a jednoznačně slušné. Vulgarizmy ve zhudebněných textech považuje za
použití nevhodné slovy, jsou běžně používány v moderní literatuře. Tato slova
ve - podle zmíněné svědkyně - byla používána funkčně, nikoli samostatně. V
určitých slovech svědkyně při samotném vystoupení neslyšela žádné vulgár-

Ukázka Záznamu ze soudního přelíčení s I. Jirousem a spol., ÚSD AV ČR:
Sbírka Františka Cikánka: Persekuce, protesty proti nezákonnému stíhání
občanů aj.

ProhlášeníCharty 77

Dne 13.10.1976 byly ve Sbírce zákonů ČSSR /č.120/ zveřejněny "Mezinárodní pakt o občanských a politických právech" a "Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech", které byly jménem naší republiky podepsány v roce 1968, stvrzeny v Helsinkách roku 1975 a vstoupily u nás v platnost dnem 23.3.1976. Od té doby mají i naši občané právo a náš stát povinnost se jimi řídit.

Svobody a práva lidí, jež tyto paktory zaručují, jsou důležitými civilizizačními hodnotami, k nimž v dějinách směřovalo úsilí mnoha pokrokových sil, a jejich uzákonění může významně pomoci humánnímu vývoji naší společnosti.

Vítáme proto, že Československá socialistická republika k těmto paktům přistoupila.

Jejich zveřejnění nám ale zároveň s novou naléhavostí připomíná, kolik základních občanských práv platí v naší zemi zatím - bohužel - jen na papíře.

Zcela iluzorní je například právo na svobodu projevu, zaručované článkem 19 prvního paktu:

Desítkám tisíc občanů je znemožněno pracovat v jejich oboru jen proto, že zastávají názory odlišné od názorů oficiálních. Jsou přitom často objektem nejrozmanitější diskriminace a šikanování ze strany úřadů i společenských organizací; zbaveni jakékoli možnosti bránit se, stávají se prakticky oběťmi apartheidu.

Statisícům dalších občanů je odpírána "svoboda od strachu" /preambule prvního paktu/, protože jsou nuceni žít v trvalém nebezpečí, že projeví-li své názory, ztratí pracovní a jiné možnosti.

V rozporu s článkem 13 druhého paktu, zajišťujícím všem právo na vzdělání, je nesčetným mladým lidem bráněno ve studiu jen pro jejich názory anebo dokonce pro názory jejich rodičů. Bezpočet občanů musí žít ve strachu, že kdyby se projevíli v souladu se svým přesvědčením, mohli by být buď sami anebo jejich děti zbaveni práva na vzdělání.

Uplatnění práva "vyhledávat, přijímat a rozšiřovat informace a myšlenky všeho druhu, bez ohledu na hranice, ať ústně, písemně nebo tiskem" či "prostřednictvím umění" /bod 2. článku 13 prvního paktu/ je stínáno ne-

jen mimosoudně, ale i soudně, často pod rouškou kriminálního obvinění /jak o tom svědčí mimo jiné právě probíhající procesy s mladými hudebníky/.

Svoboda veřejného projevu je potlačena centrálním řízením všech sdělovacích prostředků i publikačních a kulturních zařízení. Žádný politický, filozofický či vědecký názor nebo umělecký projev, jen trochu se vymykající úzkému rámci oficiální ideologie či estetiky, nemůže být zveřejněn; je znemožněna veřejná kritika krizových společenských jevů; je vyloučena možnost veřejné obrany proti nepravdivým a urážlivým nařčením oficiální propagandy /zákonná ochrana proti "útokům na čest a pověst", jednoznačně zaručovaná článkem 17 prvního paktu, v praxi neexistuje/; lživá obvinění nelze vyvrátit a marný je každý pokus dosáhnout nápravy nebo opravy soudní cestou; v oblasti duchovní a kulturní tvorby je vyloučena otevřená diskuse. Mnoho vědeckých a kulturních pracovníků i jiných občanů je diskriminováno jen proto, že před lety legálně zveřejňovali či otevřeně vyslovovali názory, které současná politická moc odsuzuje.

Svoboda náboženského vyznání, důrazně zajišťovaná článkem 18 prvního paktu, je systematicky omezována mocenskou svévolí; oklešťováním činnosti duchovních, nad nimiž trvale visí hrozba odepření nebo ztráty státního souhlasu s výkonem jejich funkce; existenčním i jiným postihem osob, které své náboženské vyznání slovem či skutkem projeví; potlačováním výuky náboženství apod.

Nástrojem omezení a často i úplného potlačení řady občanských práv je systém faktického podřízení všech institucí a organizací ve státě politickým direktivám aparátů vládnoucí strany a rozhodnutím mocensky vlivných jednotlivců. Ústava ČSSR a ostatní zákony a právní normy neupravují ani obsah a formu, ani tvorbu a aplikaci takových rozhodnutí; jsou často jen ústní, občanům vesměs neznámá a jimi nekontrolovatelná; jejich původci nezodpovídají nikomu než sami sobě a své vlastní hierarchii, přitom však rozhodujícím způsobem ovlivňují činnost zákonodárných i výkoných orgánů státní správy, justice, odborových, zájmových i všech ostatních společenských organizací, jiných politických stran, podniků, závodů, ústavů, úřadů, škol a dalších zařízení, přičemž jejich příkazy mají přednost i před zákonem. Dostanou-li se organizace nebo občané při výkladu svých práv a povinností do rozporu s direktivou, nemohou se obrátit k nestranné instanci, protože žádná neexistuje. Tím vším jsou vážně omezena práva, vyplývající z článků 21 a 22 prvního paktu /právo sdružovat se a zákaz jakéhokoli omezení jeho výkonu/ i článků 25 /rovnost práva podílet se na vedení veřejných věcí/ a 26 /vyloučení diskriminace před zákonem/. Tento stav také brání dělníkům a ostatním pracujícím zakládat bez jakýchkoli omezení odborové a jiné organizace k ochraně svých hospodářských a sociálních zájmů a svobodně využívat práva na stávku /bod 1. článku 8 druhého paktu/.

Další občanská práva, včetně výslovného zákazu "svévolného zasahování do soukromého života, do rodiny, domova nebo korespondence" /článek 17 prvního paktu/, jsou povážlivě narušována také tím, že ministerstvo vnitra nejrůznějšími způsoby kontroluje život občanů, například odposlechem telefonů a bytů, kontrolou pošty, osobním sledováním, domovními prohlídkami, budováním sítě informátorů z řad obyvatelstva /získávaných často nepřipustnými hrozbami nebo naopak sliby/ atd. Často přitom zasahuje do rozhodování zaměstnavatelů, inspirovane diskriminační akce úřadů a organizací, ovlivňuje justiční orgány a řídí i propagandistické kampaně sdělovacích prostředků. Tato činnost není regulována zákony, je tajná a občan se proti ní nemůže nijak bránit.

V případech politicky motivovaného trestního stíhání porušují vyšetřovací a justiční orgány práva obviněných a jejich obhajoby, zsručovaná článkem 14 prvního paktu i československými zákony. Ve věznicích se s takto odsouzenými lidmi zachází způsobem, který porušuje lidskou důstojnost vězňených, ohrožuje jejich zdraví a snaží se je morálně zlomit.

Obecně je porušován i bod 2. článku 12 prvního paktů, zaručující občanu právo svobodně opustit svou zem; pod záminkou "ochrany národní bezpečnosti" /bod 3./ je toto právo vázáno na různé nepřipustné podmínky. Svěvolně se postupuje i při udělování vstupních víz cizím státním příslušníkům, z nichž mnozí nemohou navštívit ČSSR například jen proto, že se pracovně či přátelsky stýkali s osobami u nás diskriminovanými.

Někteří občané - ať už soukromě, na pracovišti nebo veřejně, což je prakticky možné jen v zahraničních sdělovacích prostředcích - na soustavné porušování lidských práv a demokratických svobod upozorňují a dožadují se v konkrétních případech nápravy; jejich hlasy však zůstávají většinou bez odezvy, anebo se stávají předmětem vyšetřování.

Odpovědnost za dodržování občanských práv v zemi padá samozřejmě především na politickou a státní moc. Ale nejen na ni. Každý nese svůj díl odpovědnosti za obecné poměry, a tedy i za dodržování uzákoněných paktů, které k tomu ostatně zavazují nejen vlády, ale i všechny občany.

Pocit této spolucodpovědnosti, víra ve smysl občanské angažovanosti a vůle k ní, i společná potřeba hledat její nový a účinnější výraz, přivedly nás k myšlence vytvořit CHARTU 77, jejíž vznik dnes veřejně oznamujeme.

CHARTA 77 je volné, neformální a otevřené společenství lidí různých přesvědčení, různých vír i různých profesí, které spojuje vůle jednotlivě i společně se zasazovat o respektování občanských a lidských práv v naší zemi i ve světě - těch práv, které člověku přiznávají oba uzákoněné mezinárodní paktý, Závěrečný akt helsinské konference, četné další mezinárodní dokumenty proti válkám, násilí a sociálnímu i duchovnímu útlaku, a které souhrnně vyjadřuje Všeobecná deklarace lidských práv OSN.

CHARTA 77 vyrůstá ze zájemů solidarity a přátelství lidí, kteří sdílejí starost o osud ideálů, s nimiž spojili a spojují svůj život i práci.

CHARTA 77 není organizací, nemá stanovy, stálé orgány a organizačně podmíněné členství. Patří k ní každý, kdo souhlasí s její myšlenkou, účastní se její práce a podporuje ji.

CHARTA 77 není základem k opoziční politické činnosti. Chce sloužit obecnému zájmu jako mnohé podobné občanské iniciativy v různých zemích na Západě i Východě. Nechce tedy vytyčovat vlastní programy politických či společenských reforem nebo změn, ale vést v oblasti svého působení konstruktivní dialog s politickou a státní mocí, zejména tím, že bude upozorňovat na různé konkrétní případy porušování lidských a občanských práv, připravovat jejich dokumentaci, navrhnout řešení, předkládat různé obecnější návrhy, směřující k prohlubování těchto práv a jejich záruk, působit jako prostředník v případných konfliktních situacích, které může bezpráví vyvolat, atd.

Svým symbolickým jménem zdůrazňuje CHARTA 77, že vzniká na prahu roku, který byl prohlášen rokem práv politických vězňů a v němž má bělehradská konference zkoumat plnění závazků z Helsinek.

Jako signatáři tohoto prohlášení pověřujeme prof. Dr. Jana Patočku DrSc. Dr. h. c., Václava Havla a prof. Dr. Jiřího Hájka DrSc. úlohou mluvčích CHARTY 77. Tito mluvčí ji plnomocně zastupují jak před státními a jinými organizacemi, tak před naší a světovou veřejností, a svými podpisy zaručují autenticitu jejich dokumentů. V nás i v dalších občanech, kteří se připojí, budou mít své spolupracovníky, kteří se s nimi zúčastní potřebných jednání, ujmou se dílčích úkolů a budou s nimi sdílet veškerou odpovědnost.

Věříme, že CHARTA 77 přispěje k tomu, aby v Československu všichni občané pracovali a žili jako svobodní lidé.

1.1.1977

převzato z výstavy „Souhlasím s prohlášením Charty 77 z 1.1.1977 - Podpisy prvních signatářů Charty 77“ [online]

Anotace

Tato bakalářská práce charakterizuje činnost kapely The Plastic People of the Universe, která u nás působila od roku 1969. Protože v období nastupující „normalizace“ odmítla ustoupit sílícímu nátlaku mocenských struktur, byla zbavena profesionálního statutu a donucena přestat veřejně vystupovat. Přestože se hudebníci stáhli do ústraní a hráli už jen pro své přátele, režimu byli stále trnem v oku. Po několikaletém pronásledování byli v roce 1976 zcela nepochopitelně odsouzeni k trestům odnětí svobody. Nesmyslnost tohoto procesu byla natolik evidentní, že zaktivizovala politicky a ideově různorodé iniciativy, které pojil společný cíl: bojovat za občanská a lidská práva. Sdružily se proto v nezávislé občanské iniciativě Charta 77, která byla odhodlána zoufalou situací v totalitním Československu konečně změnit.

Klíčová slova:

The Plastic People of the Universe, hudební skupina, underground, normalizace, totalitní Československo, soudní proces, občanská a lidská práva, Charta 77

Summary

This bachelor essay characterizes activity of the music group The Plastic People of the Universe, which was originated in 1969 in Czechoslovakia. This music group refused to submit enforcement of coming „normalization“, that's why they have lost professional statue and couldn't play in public any more. Although the musicians played only for their friends at private celebrations, they were persecuted by totalitarian regime and eventually were imprisoned in 1976. This sentence was so shocking that different people with disparate political and ideological confessions united in informal civic initiative Charter 77. This people were resolved to fight for humen and civil rights and to change the desperate situation in Czechoslovakia.

Keywords:

The Plastic People of the Universe, music group, underground, normalization, totalitarian Czechoslovakia, the lawsuit, humen and civil rights, Charter 77